

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma

Minna Heinonen
Marja Ihanus

**”Kyllä se ihan korvaamaton tuki on ollut ajoittain.” – PELASTAKAA
LAPSET RY:N VAPAAEHTOISEN TUKIPERHETOIMINNAN
MERKITYS TUETTAVIEN PERHEIDEN VANHEMMILLE**

Opinnäytetyö
Marraskuu 2015

OPINNÄYTETYÖ
Marraskuu 2015
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80230 JOENSUU
p. (013) 260 600

Tekijät
Minna Heinonen
Marja Ihanus

Nimeke
"Kyllä se ihan korvaamaton tuki on ollut ajoittain." – Pelastakaa lapset ry:n vapaaehtoisen tukiperhetoiminnan merkitys tuettavien perheiden vanhemmille

Toimeksiantaja: Pelastakaa lapset ry, Itä-Suomen aluetoimisto

Tiivistelmä

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä tietoa ja palautetta Pelastakaa lapset ry:n Itä-Suomen aluetoimiston alueella tukiperhetoiminnassa mukana olevilta, tuettavien perheiden vanhemmilta. Tavoitteena oli selvittää, mitä merkitystä vapaaehtoisella tukiperhetoiminnalla on vanhemmille.

Pelastakaa lapset ry:n vapaaehtoinen tukiperhetoiminta on osa perheitä tukevaa ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä. Tukiperhetoimintaan mukaan hakeutumiselle syynä voi olla esimerkiksi tuettavan perheen haastava ja raskas elämäntilanne. Tukiperhe on perhe, jossa lapsi vierailee yhteisesti sovittuina ajankohtina ja jolta vanhemmat saavat tukea vanhemmuuteen.

Opinnäytetyö on toteutettu kvalitatiivisena, eli laadullisena tutkimuksena, teemahaastattelua hyödyntäen. Kohderyhmänä olivat vapaaehtoisen tukiperhetoiminnan tuettavien perheiden vanhemmat Pelastakaa lapset ry:n Itä-Suomen aluetoimiston toiminta-alueella. Tutkimusaineisto kerättiin haastatteleamalla kahdeksaa vanhempaa. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Tutkimuksen tuloksista käy ilmi, että tukiperhetoiminta on tärkeä osa vanhemmuuden tukea tuettaville perheille. Tuettavien perheiden vanhemmat ovat kokeneet toiminnan positiivisena. Tukiperhetoiminta mahdollistaa vanhemmille oman ajan ja sitä kautta vanhemmat saavat voimavaroja arkeen.

Kieli
suomi

Sivuja 47
Liitteet 5
Liitesivumäärä 6

Asiasanat
tukiperhetoiminta, ennaltaehkäisevä lastensuojelu, vanhemmuuden tukeminen

THESIS
November 2015
Degree Programme in Social Services
Tikkarinne 9
FIN 80230 JOENSUU
FINLAND
Tel. +358 260 600

Authors
Minna Heinonen
Marja Ihanus

Title
"It has been an invaluable aid at times." – The Meaning of Save the Children Organisation's Voluntary Support Family Activity for the Parents of the Supported Families

Commissioned by
Save the Children Finland, Eastern Finland's Regional Office

Abstract

The objective of this thesis was to get information and feedback from the parents of supported families, who are a part of voluntary support family activity arranged by Save the Children. The goal was to find out what meaning does the support family activity has for the parents of the supported families.

Voluntary support family activity arranged by Save the Children is a part of preventive child welfare work. Difficult and challenging situations in life can be the reasons for joining in on the support family activity. Support family is a family that a child visits regularly on mutually agreed dates and from whom parents get support for their parenthood.

This thesis has been carried out as a qualitative research. The data was collected in theme interviews that were directed towards eight parents of children who have a support family via Save the Children in the Eastern Finland's Regional Office area. The material was analysed using the data- oriented content analysis.

According to the results, support family activity is an important part of support for parenthood. The support family activity has been a positive experience for the parents, and it allows parents to have their own time and gives resources for their daily life.

Language

Finnish

Pages 47

Appendices 5

Pages of Appendices 6

Keywords

support family activity, preventive child welfare, support for parenthood

Sisältö

Tiivistelmä

Abstract

1	Johdanto	5
2	Lapsiperheiden hyvinvointi.....	6
2.1	Hyvinvointi.....	6
2.2	Lapsiperheet tämän päivän Suomessa	7
3	Vanhemmuus.....	9
3.1	Vanhemmuus arjessa.....	9
3.2	Vanhemmuuden tukeminen.....	11
4	Ennaltaehkäisevä lastensuojelu.....	12
4.1	Varhainen tukeminen ja puuttuminen	13
4.2	Tukiperhetoiminta.....	15
4.2.1	Kolmannen sektorin ennaltaehkäisevä työ.....	17
4.2.2	Vapaaehtoistyö	18
5	Pelastakaa lapset ry.....	20
6	Tukiperhetoimintaa käsitteleviä tutkimuksia	20
7	Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävä.....	22
8	Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat ja toteutus	23
8.1	Laadullinen tutkimus.....	24
8.2	Haastattelu	25
8.3	Teemahaastattelu ja sen toteuttaminen	26
8.4	Aineiston käsittely ja analyysi	28
9	Tulokset	31
9.1	Tukiperhetoiminnan merkitys tuettavien perheiden vanhemmille	32
9.2	Kokemukset tukiperhetoiminnasta.....	33
9.3	Vanhempien näkemys tukiperheen roolista.....	35
9.4	Toiveet yhteistyöstä tukiperheen kanssa.....	35
10	Pohdinta.....	36
10.1	Johtopäätökset	36
10.2	Luotettavuus ja eettisyys	39
10.2	Jatkotutkimusehdotuksia	41
10.4	Oppimisprosessi	41
	Lähteet.....	44

Liitteet

Liite 1 Opinnäytetyön toimeksiantosopimus

Liite 2 Tutkimuslupahakemus

Liite 3 Haastattelurunko teemahaastattelulle

Liite 4 Aineistolähtöisen sisällönanalyysin analyysipolku

Liite 5 Esimerkki analyysin etenemisestä

1 Johdanto

Lasten ja lapsiperheiden hyvinvointi on viime aikoina ollut laajasti esillä yhteiskunnallisessa keskustelussa. Perheiden ja vanhemmuuden tuen tarve on lisääntynyt arjen muuttuneiden ja kasvavien haasteiden myötä. Sosiaali- ja terveyspolitiikalla pyritään vastaamaan näihin tuen tarpeisiin painottamalla kehittämistyössä ennaltaehkäisevien palveluiden merkitystä. (Halme & Perälä 2014, 216.) On inhimillisesti tärkeää ja taloudellisesti kannattavaa tukea ennaltaehkäisevällä työllä lapsiperheitä heidän hyvinvointinsa edistämiseksi (Taskinen 2012, 32). Ennaltaehkäisevän lastensuojelun piiriin kuuluva vapaaehtoinen tukiperhe-toiminta on yksi varhaisen tuen muodoista perheille. Tukiperhetoiminnan tavoitteena on tukea lasta ja hänen perheensä jaksamista. (Pelastakaa lapset ry 2015a).

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mitä merkitystä vapaaehtoisella tukiperhetoiminnalla on tuettavien perheiden vanhemmille. Toimeksiantajana opinnäytetyössä on Pelastakaa lapset ry, Itä-Suomen aluetoimisto. Opinnäytetyö on toteutettu laadullisena tutkimuksena. Tutkimusaineisto on koottu haastatteleamalla tuettavien perheiden vanhempia.

Opinnäytetyön tietoperustassa käsittelemme ensin tämän päivän suomalaisten lapsiperheiden hyvinvointia arjen näkökulmasta. Perheiden hyvinvoinnin lisäksi tarkastelemme lähemmin vanhemmuutta ja vanhemmuuden tukemista. Vapaaehtoinen tukiperhetoiminta kuuluu ennaltaehkäisevän lastensuojelun piiriin, joten avaamme myös varhaisen tukemisen ja puuttumisen käsitteitä tukiperhetoiminnan yhteydessä. Samalla käsittelemme vapaaehtoistyön ja kolmannen sektorin merkitystä ennaltaehkäisevän lastensuojelun yhteydessä.

2 Lapsiperheiden hyvinvointi

2.1 Hyvinvointi

Hyvinvointia voidaan määritellä ja mitata monilla eri tavoilla. Yksinkertaisesti ja oteltuna hyvinvoinnin arvioinnin kohteena voivat olla objektiivisesti mitattavissa olevat resurssit tai ihmisen oma kokemus hyvinvoinnista. Resursseja mitataan usein rahalla tai muulla määrällisellä suurella. Koettua hyvinvointia mitataan ihmisen oman subjektiivisen arvion tai arvioinneista tehtyjen indeksien perusteella. (Saari 2011, 35.) Hyvinvoinnin määrittelyä ja mittaamista tarkastellaan nykyään yhä useammin entistä laajemmassa yhteydessä. Tärkeinä hyvinvoinnin lähteinä pidetään yksilön suhteita erilaisiin sosiaalisiin ryhmiin, joista tutuin ja yleensä tärkein on perhe. Osana perhettä on mahdollista kokea hyvinvoinnin kannalta tärkeitä läheisyyden, luottamuksen, turvallisuuden ja osallisuuden tunteita. (Jokinen, Malinen, Pirskanen, Moilanen, Rautakorpi, Harju-Veijola, Notko & Kuronen 2013, 175.)

Hyvinvointia voidaan tarkastella myös ihmisten elinolosuhteiden ja arjen toiminnan näkökulmasta. Arki muodostuu erilaisista toimintaympäristöistä ja ihmisen toiminnasta niissä, yksin tai vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Arjen toiminnot tähtäävät tarpeiden tyydyttämiseen eli hyvinvointiin. Käytännössä arjen hyvinvointi on ihmisen toimintaa elinympäristöissä erilaisia resursseja hyödyntäen. Lisäksi arjen hyvinvointiin kuuluu myös ihmisen kokemus näiden elementtien hallinnasta. Ihmisen henkilökohtaiset, arjessa hyödynnettävät resurssit ovat tulot ja varallisuus, aika, terveys, tiedot ja taidot sekä sosiaalinen pääoma. (Raijas 2011, 243, 248.)

Arjen hyvinvoinnin näkökulmasta kotitalouksien keskeisimmät hyvinvoinnin mittarit ovat käytettävissä olevat menot ja tulot, ajankäyttö, työtuntien määrä, sekä koulutus ja terveydentila. Taloudelliset mittarit osoittavat, kuinka paljon käytettävissä olevilla tuloilla voidaan hankkia kotitaloudessa hyödykkeitä, joilla tyydytetään tarpeita ja haluja. Tulojen ja hankittujen hyödykkeiden määrä ei kuitenkaan

tarkoita hyvinvoinnin automaattista lisääntymistä pitkällä aikavälillä. (Raijas 2011, 244–245.)

Ajankäytön sisällöllä ja rakenteella ajatellaan olevan vaikutusta ihmisten hyvinvointiin. Vapaa-ajan hyvinvointia lisäävä vaikutus ei tule suoraan sen määrästä, vaan sisällöstä. Vapaa-aikaan vaikuttavat työtunnit vaikuttavat myös osaltaan hyvinvointiin. Kokoaikatyössä käyvät ihmiset tuntevat enemmän tyytyväisyyttä kuin osa-aikatyötä tekevät, mutta tietyn tuntimäärän jälkeen tyytyväisyys alkaa laskea. Työttömyys heikentää hyvinvointia sekä sosiaalisen yhteisön menettämisen kautta, että taloudellisen turvallisuuden osalta. Koulutus ja hyväksi koettu terveydentila vaikuttavat ihmisen kykyyn suoriutua arjesta, sekä antavat erilaisia valmiuksia elämään. (Raijas 2011, 244–245.)

Suomessa ja muissa länsimaissa suurimmalla osalla väestöstä perustarpeet tulevat tyydyttyiksi hyvän elintason ja vakaan elinympäristön ansiosta. Korkeasta elintasosta huolimatta, ihmisten pahoinvoinnin on havaittu lisääntyneen. Hyvinvointi ei aina synny perustarpeiden tyydyttämisestä, vaan sen taustalla vaikuttaa koettu yhteisöllisyys ja elämän merkityksellisyys. (Raijas 2011, 244–245.)

2.2 Lapsiperheet tämän päivän Suomessa

Perhekäsitys ja perheen määritelmä ovat kokeneet suuria muutoksia. Perhetutkimuksessa keskitytäänkin nykyään perheen määrittelyn sijasta enemmän perheiden yksilöllisyyden ja moninaisuuden korostamiseen. Muutokset kohti perheen moninaisuutta johtuvat monista eri tekijöistä. Avioitumisikä on kohonnut, elämäntavat muuttuvat yksilöllisemmiksi, avoliitot ja avioerot ovat lisääntyneet. Perheet toimivat uudistuvassa kulttuuriympäristössä, joka voi olla sekä uhka että mahdollisuus. Vaativan työelämän ja perheen yhteensovittaminen asettaa uudenlaisia haasteita vanhemmille ja vaikuttaa kaikkiin perheenjäseniin. Sosiaalisten verkostojen heikkeneminen on yksi vanhemmuuteen ja sitä kautta myös lapsiin vaikuttava tekijä. Sukulaiset asuvat usein kaukana, läheisten tukea ei ole saatavilla ja yhteisöllisyyden merkitys naapurustoissa on vähentynyt. (Rönkä & Kinnunen 2002, 4–5.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen Lapsiperheiden hyvinvointi 2014 -kyselyssä kartoitettiin lapsiperheiden toimeentuloa, koettua terveyttä, työn ja perheen yhteensovittamista sekä kokemuksia lapsiperheille suunnattujen palvelujen käytöstä. Tulosten mukaan suuri osa lapsista voi hyvin, mutta kuitenkin on paljon lapsia, jotka voivat huonosti ja perheitä joissa ongelmat kasaantuvat helposti. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014, 13–14.)

Työelämän paineet, kiire ja määräaikaiset työsuhteet voivat vaikuttaa vanhempien kykyyn tarjota lapselle riittävää suojaa ja huolenpitoa. Tutkimuksen mukaan kaksi viidestä vanhemmasta kokee laiminlyövänsä perhettään työn vuoksi. Kun työn ja perheen ajankäyttövaatimukset ovat keskenään ristiriidassa, työ menee perheen edelle. Vanhempien jaksaminen kärsii ja huoli omasta hyvinvoinnista lisääntyy. (Salmi & Lammi-Taskula 2014, 40–42.)

Sosiaali- ja terveyspalvelujen kautta saatu tuki ei useinkaan tavoita niitä, jotka eniten hyötyisivät kyseisistä palveluista. Palvelujen kuormittuneisuus luo epätasa-arvoa. Lastensuojelun avulla voidaan tasata lähtökohtaisia eroja ja edistää tasa-arvoa lasten kesken. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014, 19–20.) Hyvin toimivilla ja kaikkien ulottuvilla olevilla palveluilla edistetään parhaiten lapsiperheiden hyvinvointia (Perälä, Halme & Kanste 2014, 238).

Lapsiperheiden tulokehitys on viime vuosina ollut muita kotitalouksia parempaa. Esimerkiksi päivähoidopalvelut edesauttavat vanhempien työssäkäyntimahdollisuuksia ja näin kohentavat perheen taloudellista tilannetta. Tästä huolimatta, lapsiköyhyys on kolminkertainen verrattuna 20 vuoden takaiseen tilanteeseen ja sen luonne on periytyvä. Köyhyysriski kasvaa monilapsisissa ja yhden huoltajan perheissä. (Salmi, Lammi-Taskula & Sauli 2014, 82–87.)

Perheiden arjessa haasteita aiheuttavat työelämän muutokset ja riittämätön vanhemmuuden tuki. Tilanteen korjaamiseksi perheiden toimeentulon tulisi olla kohtuullinen, aikaa lapsille tulisi tarjota enemmän ja palvelut tulisi turvata kaikille tasa-arvoisesti. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014, 16.)

3 Vanhemmuus

Vanhemmuus on vastuullinen tehtävä, jossa on monia haasteita ja ilon aiheita. Ne vaihtelevat lapsen eri ikä- ja kehitysvaiheissa. Vanhemmuuteen valmistautuminen ja elämän muutos alkaa jo lapsen odotusvaiheessa. Lapsen syntymä muuttaa vanhempien elämää merkittävästi, kun hänen hyvinvointinsa ja huolenpitonsa on asetettava aina etusijalle. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015.)

Vanhemmuus on lapsen tunteiden, tarpeiden ja viestien tunnistamista ja niihin vastaamista. Vanhemman tehtävä on ottaa lapsi huomioon ja huolehtia hänen hyvinvoinnistaan, olla vuorovaikutuksessa hänen kanssaan. (Rönkkö & Rytönen 2010, 124–126.)

Lapsi tarvitsee mahdollisuuksia itsensä toteuttamiseen ja oman yhteisönsä täysivaltaiseksi jäseneksi kasvamiseen. Vanhemman tehtävänä on luoda lapsen elämään olosuhteet, joissa ne mahdollistuvat. Lapsen kehityksen myötä vanhemman ja lapsen välinen suhde muuntuu koko ajan. (Poikkeus, Laakso, Aro, Eklund, Katajamäki & Lajunen 2002, 160.)

Vanhemmuudessa on useita erilaisia rooleja ja tehtäviä. Vanhempi on huoltaja, rajojen asettaja, ihmissuhdeosaaja, rakkauden antaja ja elämän opettaja. Vanhemmuuden roolit kehittyvät vuorovaikutuksessa ja suhteessa lapsen kanssa hänen kasvaessaan. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 11–13.)

3.1 Vanhemmuus arjessa

Vanhemmuus vaatii isiltä ja äideiltä monimuotoista arjen hallintaa. Arjen eri osa-alueiden, parisuhteen, vanhemmuuden, päivähoidon, työn ja ajankäytön yhteen sovittamisen haasteet näkyvät perheiden elämässä monin eri tavoin. Perheissä elämän eri osa-alueiden välinen vuorovaikutus on pääsääntöisesti myönteistä. Erityisen positiivisena, vanhemmuutta tukevana osa-alueena mainittiin päivähoito, ja sen merkitys työn ja perhe-elämän yhteensovittamisessa. Vanhemmuu-

den vaikutus parisuhteeseen on yhtä lailla kuluttava ja koossa pitävä. Työelämän vaikutukset perheen arkeen ovat sekä positiivisia, että negatiivisia. (Rönkä, Malinen, Sevon, Kinnunen, Poikonen & Lämsä 2009, 274–277.)

Vanhempien vaatimukset itseään kohtaan kasvattajina aiheuttavat huonoa omatuntoa niille, jotka tuntevat, että eivät suoriudu tehtävästään odotetulla tavalla. Tästä seurauksena on syyllisyyden tunne, jota usein ruokkii ajallemme ominainen ajattelu vanhempien oman vastuun korostamisesta lasten kasvatuksessa ilman yhteiskunnallista yhteyttä. (Rönkä ym. 2009, 274–277.)

Vanhemmuudessa ja kasvattajan roolissa haasteellista on omien tunteiden hallinta erityisesti väsymyksen hetkinä. Oma tapa toimia vanhempana saattaa muuttua tällaisina hetkinä epäjohdonmukaiseksi. Epäjohdonmukaisuus lisää pohdintaa siitä, mitä lapselta voi milloinkin vaatia, ja mitä hänelle voi sallia. Ongelmallista ovat myös vanhemmuuteen liittyvät epävarmuuden, syyllisyyden, ajanpuutteen ja läsnäolon puutteen tuntemukset. Tärkeänä pidetyt vanhemmuuden ja kasvattajuuden periaatteet eivät aina väsymyksen ja kiireiden takia toteudu. (Rönkä ym. 2009, 55–57.)

Rönkä, ym. (2009) viittaavat psykologi Jay Belskyyn (1984), jonka mukaan tärkein vanhemmuuteen vaikuttava tekijä on vanhemman henkinen hyvinvointi. Belskyn mukaan vanhemmuus on eniten vaarassa silloin, kun vanhemman psyykkiset voimavarat pettävät, esimerkiksi stressin seurauksena. Vanhemmuuden stressiä voidaan tarkastella erilaisten stressiä aiheuttavien tekijöiden eli stressoreiden näkökulmasta. Tällaisia ovat suuret elämäntapahtumat ja muutokset kuten köyhyys, työttömyys, läheisen kuolema tai sairastuminen. (Rönkä ym. 2009, 55–57.)

Vanhemmat kokevat stressitekijöistä huolimatta vanhemmuuden antoisaksi ja avartavaksi rooliksi. On kuitenkin havaittavissa, että on monia erilaisia tilanteita arjessa, joissa vanhemmat tuntevat itsensä epävarmoiksi ja vanhemmuus tuntuu vaikealta ja raskaalta. Vanhemmuuden tueksi tarvitaan yhteiskunnan voimavaroja ja tukiverkoston. Vaatimusten kasvaessa tarvitaan rinnalle erilaisia,

uusien tapojen vastata ihmisten muuttuviin tarpeisiin ja vanhemmuuden haasteisiin. (Rönkä ym. 2009, 58–68.)

3.2 Vanhemmuuden tukeminen

Vanhempien elämäntilanne, elämäkokemus ja tausta vaikuttavat siihen, kuinka he jaksavat huolehtia vanhemman tehtävästään. Tarvittaessa vanhempien on tärkeää saada tukea vanhemmuudelleen. Tukea vanhempi voi saada omalta sosiaaliselta verkostoltaan; sukulaisilta, ystävilta tai tutuilta. Vanhemmuuden tukea voidaan toteuttaa myös vapaaehtoistyön kautta, tai erilaisilla yhteiskunnan tuottamilla palveluilla. (Haarakangas 2011, 22.)

Vanhemmat tarvitsevat myös aikaa keskinäisen suhteensa hoitamiseen, jotta he eivät etäännyisi toisistaan. Vanhempien keskinäisen suhteen vahvistaminen auttaa heitä jaksamaan silloin, kun arki on monella tavalla kuormittavaa. (Kinunen 2005, 19.)

Kun tuetaan lasta, on merkityksellistä tukea hänen suhdettaan vanhempiinsa/hoitajiinsa ja tukea heitä kasvatustyössä. Vanhempien ja hoitajien kasvatustyön tukeminen toteutuu kaikissa niissä viranomaisten ja palveluntarjoajien toimissa, joilla pyritään kehittämään lapsiperheiden mahdollisuuksia edistää lasten turvallista kasvua ja kehitystä. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2015a.) Vanhempien ja muiden tahojen yhteistyö lasten hyväksi rakentaa kestävästä perustaa heidän hyvinvoinnilleen. Lapsuuden ja nuoruuden hyvinvointi luo pohjan hyvinvoinnille aikuisuudessa. (Wikström & Salminen 2005, 10.)

Vanhempien ja vanhemmuuden tukemista painotetaan kumppanuuden näkökulmasta. Vanhempiä tuetaan arjessa, elämänhallintaan liittyvissä pienissä asioissa, jotka ovat merkityksellisiä perheen sisäiselle toiminnalle. Erityisesti varhaiskasvatuksessa kasvatuskumppanuutta korostetaan. Parhaimmillaan kumppanuus rakentuu niiden verkostojen välille, jotka vaikuttavat perheen elämään. Kumppanuus on tasavertaista dialogia, jossa osallisuuden kokemus on vahvasti läsnä. Dialogisessa vuorovaikutuksessa lapsen parhaaksi pyritään korostamaan

vanhempien ja perheen kykyjä ja vahvuuksia sekä löytämään voimavaroja, jotka tukevat kokonaisvaltaista hyvinvointia ja elämänhallintaa arjessa. (Helminen 2006, 7–12.)

4 Ennaltaehkäisevä lastensuojelu

Ennaltaehkäisevä lastensuojelu on lapsille ja lapsiperheille annettavaa erityistä tukea, joka ei edellytä lastensuojelun asiakkuutta. Esimerkiksi perusterveydenhuollossa, äitiys- ja lastenneuvolassa, sekä päivähoidossa toteutetaan ennaltaehkäisevää lastensuojelua. (Taskinen 2012, 32–33.)

Ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön tavoitteena on toteuttaa lasten oikeuksien sopimuksen periaatteita. Yleissopimuksen mukaan ennaltaehkäisevällä työllä pyritään suojelemaan lapsiväestöä, tukemaan lapsiväestöä osallistumaan itseään ja yhteiskunnallisia asioita koskeviin päätöksiin, sekä varmistamaan, että lapsilla on aikuisten kanssa tasa-arvoiset mahdollisuudet yhteiskunnallisiin voimavaroihin. (Unicef 2015.)

Ennaltaehkäisevässä työssä keskeisenä tavoitteena voidaan pitää hyvinvoinnin edistämistä ja samalla myös ongelmien ehkäisyä. Ongelmien ehkäisy toteutuu kaikkien niiden palvelujen kautta, jotka on suunnattu sekä lapsille, että heidän vanhemmilleen ja/tai huoltajilleen. Ennaltaehkäisevän työn keskiössä ovat suojaavien rakenteiden lisääminen ja riskitekijöiden poistaminen. Kasvuoloihin ja kasvuympäristöön vaikutetaan sosiaali- ja perhepolitiikalla, yhdyskuntasuunnittelulla ja ympäristöpolitiikalla. (Halme & Perälä 2014, 224–225.)

Yleisen hyvinvoinnin turvaamisen lisäksi ehkäisevää työtä voidaan tehdä myös kohdennetusti. Ehkäisevän työn parissa työskentelevillä on velvollisuus tukea lasta tai nuorta, sekä heidän vanhempiaan ja huoltajiaan erityisen tuen avulla, silloin kun siihen ilmenee tarvetta. Erityinen tuki ei aina tarkoita lastensuojelun asiakkuutta, vaan tehostettua tukea lapsen kehityksen ja kasvun takaamiseksi.

Tarvittaessa lapsi ja perhe ohjataan myös varhaisessa vaiheessa lastensuojelun tukitoimien piiriin. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2015b.)

Sosiaalihuoltoa koskeva lainsäädäntö on muuttunut vuoden 2015 alussa ja sen myötä lastensuojelulakiin on tullut myös muutoksia. Ennaltaehkäisevän lastensuojelulain lisäysten ja muutosten avulla pyritään tavoittamaan paremmin erityistä tukea kaipaavat perheet. Lakiin lisätty kohta 3 a § astui voimaan huhtikuussa 2015. Se takaa ennaltaehkäisevän lastensuojelun tukitoimia, kuten kotipalvelua, perhetyötä, tukihenkilöitä ja -perheitä, sekä vertaisryhmätoimintaa myös niille perheille, joilla ei ole lastensuojelun asiakkuutta. Tavoitteena on madaltaa kynnystä hakea tukea ja apua, sekä turvata oikea-aikainen tuki perheille haastavissa elämäntilanteissa. (Oikeusministeriö 2015.)

4.1 Varhainen tukeminen ja puuttuminen

Ennaltaehkäisevän työn yhteydessä käytettäviä varhaisen tukemisen ja puuttumisen käsitteitä voidaan määritellä monin eri tavoin riippuen siitä, mistä näkökulmasta niitä tarkastellaan. Käsitteitä käytetään usein rinnakkain tai toisiaan korvaavina, koska varhainen tuki on käsitteenä vielä uusi. Varhaisen tuen keskeinen tavoite on lapsen hyvinvointi, joka pyritään saavuttamaan tukemalla vanhemmuutta ja perhettä. (Lindqvist 2008, 11–15.) Varhaisen puuttumisen katsotaan asettuvan ehkäisevän ja korjaavan sosiaalityön väliin (Tapola-Tuohikumpu 2005, 12–13).

Varhaisella tuella ja varhaisella puuttumisella tarkoitetaan eri tahoilla työskentelevien lapsiperhepalveluiden työntekijöiden osaamista ja kykyä huomata lapsen tai nuoren kasvua ja kehitystä mahdollisesti vaarantavat riskitekijät. Varhainen tuki ja puuttuminen on myös toimintaperiaate, jonka mukaan on tarkoituksenmukaista toimia mahdollisimman varhain ennen ongelmien vakavoitumista, tai kun työntekijä tunnistaa riskitekijöitä lapsen elinoloissa. Tuen ja puuttumisen voidaan myös katsoa olevan työskentelytapa, jonka mukaan perheet saavat apua tarpeidensa mukaan; oikeaan aikaan ja heille sopivassa muodossa. Tätä työmuotoa voidaan toteuttaa mm. korostamalla ennaltaehkäisevän lastensuoje-

lutyön suunnitelmallisuutta ja avopalveluiden ensisijaisuutta. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2015c.)

Varhainen tukeminen ja puuttuminen on kokonaisvaltaista ennaltaehkäisevää työtä, jossa otetaan huomioon koko perhe ja kaikki sen jäsenet. Kun tuetaan lasta, on tärkeää tukea hänen suhdettaan vanhempiinsa/ huoltajiinsa ja tukea kasvatustyötä. Vanhempien ja huoltajien kasvatustyötä tuetaan kaikissa niissä viranomaisten ja palveluntarjoajien toimissa, joilla pyritään kehittämään lapsiperheiden mahdollisuuksia edistää lasten turvallista kasvua ja kehitystä. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2015d.) Kunnan tulee huolehtia, että vanhempia, sekä muita lapsen huolenpidosta vastaavia henkilöitä tuetaan erilaisten palvelujen avulla. Sosiaali- ja terveydenhuolto, sekä opetustoimi ovat erityisesti vastuussa tästä tuesta. (Taskinen 2012, 33.)

Ennaltaehkäisevällä työllä voi olla myös ei-toivottuja vaikutuksia. Niitä voivat olla esimerkiksi pelko leimaantumisesta ja omanarvontunteeseen liittyvät negatiiviset vaikutukset. Ehkäisevää työtä tehtäessä perheen yksityiselämän kunnioittaminen ja yhteistyö vanhempien kanssa on tärkeää, kun pyritään kohti työn tavoitteita. Kokonaisvaltainen hyvinvointi perheessä ja sen kaikkien jäsenten huomioonottaminen suunnitteluvaiheessa auttaa yhteisen näkemyksen luomisessa. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2015b.)

Vaikka perheillä on erilaisia tuen tarpeita, niissä on myös yhteneväisyyksiä. Vanhemmat tarvitsevat tukea helpottamaan vanhemmuudesta aiheutunutta stressiä. Tukea tarvitaan myös lasten kasvatuksen haasteisiin, sekä sosiaalisen verkoston muodostamiseen. Vanhemmilla voi olla tarvetta tukeen myös kyetäkseen muodostamaan realistisia odotuksia suhteessa lapseensa tai hänen tarpeisiinsa vastaamisessa. Tuki voi olla myös tarpeen vanhemman omien tunteiden, uskomusten, arvojen ja turhautumisen tutkimisessa ja tulkitsemisessa. (Taskinen 2012, 33.)

4.2 Tukiperhetoiminta

Tukiperhetoiminnan juuret ulottuvat aina vuoteen 1930 asti, lasten kesäkotitoimintaan. Useimmilla vanhemmilla ei ollut mahdollisuutta pitää yhtä pitkää kesälomaa lasten kanssa, joten lapset lähetettiin kaupungeista maalle kolme kuukautta kestävän kesäloman ajaksi. Kesäkodit ottivat yleensä vastaan yhden tai kaksi lasta, mutta joihinkin koteihin lapsia saatettiin ottaa jopa kymmenen. Kaikki lapset, jotka kaipasivat turvallista kesänviettopaikkaa, olivat oikeutettuja kesäkotiin, mutta valtaosa lapsista tuli perheistä, joissa oli monenlaisia haasteita. Kesäkotitoiminta oli osa ehkäisevää lastensuojelutyötä, vaikka sen merkitystä perheitä tukevana toimintana ei vielä aikanaan täysin ymmärretty. (Kauppi & Rautanen 1997, 193–196.)

Kesäkotitoiminta muuttui 1970-luvulle tultaessa lomatoiminnaksi. Toiminta oli laajentunut ja käytännöt muuttuneet joustavammiksi muun muassa lomakodissa vietetyn ajan suhteen. Vanhemmilla oli paremmat mahdollisuudet viettää aikaa lasten kanssa, ja toimintaa suunniteltiin yksilöllisemmin kunkin lapsen tarpeiden mukaan. Lomatoiminta alettiin nähdä osana lastensuojelutyötä. Muutokset yksilöllisempään suuntaan toivat lomatoiminnan lähemmäs nykyistä ymmärrystä tukiperhetoiminnan olemuksesta. Lasten lomatoimintaa kehitettiin 1980-luvulla ympärivuotiseksi kriisipalveluksi ja tukiperhetoiminnaksi tukea kaipaaville perheille. Lomaperheistä tuli luontevasti lasten tukiperheitä. 1990-luvulla tukiperhetoimintaa kehitettiin jo itsenäisenä osana ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä. Työllä pyrittiin ehkäisemään ongelmien kasaantuminen ja edistämään kriisitilanteisiin puuttumista ajoissa. Vuosikymmenien aikana tapahtuneet muutokset kehittivät tukiperhetoimintaa kohti sitä mallia, joka Suomessa on käytössä tänä päivänä. (Kauppi & Rautanen 1997, 197–199.)

Nyky muodossaan tukiperhetoimintaa järjestävät vapaaehtoistoimintana eri lastensuojelujärjestöt ja kunnat lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Vuonna 2015 voimaan tullut sosiaalihuoltolain uudistus velvoittaa myös kunnat järjestämään tukiperhetoimintaa muillekin kuin lastensuojelun asiakkuudessa oleville perheille. Tukiperhetoiminta on varhaista tukea perheille ja siten myös osaltaan ennaltaehkäisevää lastensuojelua. Tukiperheen hakemiselle syynä voi olla esi-

merkiksi haastava ja raskas elämäntilanne, sosiaalisen tukiverkoston vähyys tai puuttuminen kokonaan, yksinhuoltajuus tai vanhemman muu oman ajan tarve. Tavallisimmin lapset ovat tukiperheessä kerran kuukaudessa viikonlopun. Tukiperhe tarjoaa lapselle huolenpitoa, uusia kokemuksia ja turvallisia aikuisia ihmissuhteita. (Pelastakaa lapset ry 2015a.)

Tukiperhe on perhe, jossa lapsi käy säännöllisesti yhteisesti sovittuina ajankohdina. Kunnallisessa tukiperhetoiminnassa sosiaalityöntekijä maksaa tukiperheille kulkorvauksen, joka vaihtelee paikkakunnan mukaan. Kunnat käyttävät usein järjestöjen ja yhdistysten tarjoamia palveluja omien palveluidensa lisänä tai niiden sijasta. Tällöin kunnasta tarvitaan maksusitoumus. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2015e.)

Tukiperheinä voivat toimia eri-ikäiset, erilaisissa elämänvaiheissa olevat perheet, joilla on mahdollisuus tarjota aikaa ja huomiota sitä tarvitsevalle lapselle. Tukiperhe voi olla yksin asuva aikuinen, lapseton pariskunta tai lapsiperhe. (Pelastakaa lapset ry 2015b.)

Pelastakaa lapset ry:n tukiperheeksi ryhtyvä perhe osallistuu valmennukseen ennen toiminnan aloittamista. Sosiaalityöntekijä tekee kotikäynnin perheen kotiin. Sosiaalityöntekijät valitsevat tukiperheiden ja tuettavien perheiden toiveiden mukaisesti sopivat perheet kullekin tukilapselle. Tukiperhe on tuettavan lapsen ja hänen perheensä asioista vaitiolovelvollinen. (Pelastakaa lapset ry 2015b.)

Tukiperhetoiminnan tarkoituksena on tukea ja auttaa lapsiperheitä jaksamaan ja selviytymään, jos vanhempien voimavarat ovat jostain syystä heikentyneet. Tukiperhetoiminta on varhaista tukea perheille ja siten myös osaltaan ennaltaehkäisevää lastensuojelua. Tukiperhetoiminnan piiriin voi hakeutua itse, tai esimerkiksi neuvolan, päivähoidon tai koulun ohjaamana, ilman lastensuojelun asiakkuutta. (Pelastakaa lapset ry 2015c.)

Vaikka vapaaehtoisessa tukiperhetoiminnassa mukana olevien tuettavien perheiden ei tarvitse olla lastensuojelun asiakkuudessa, tukiperheprosessi on sama kuin lastensuojelun kautta tulevilla asiakasperheillä. Pelastakaa lapset Ry:n

sosiaalityöntekijä ja/tai sosiaaliohjaaja tapaa tukiperhettä toivovan perheen, jotta löytäisi heille mahdollisimman hyvin sopivan tukiperhe-ehdotuksen. (Vainikainen 2015.)

Kun tukiperhe-ehdokas löytyy, perheet tapaavat toisensa siten, että myös Pelastakaa Lapset ry:n työntekijä on mukana tapaamisessa. Näiden tapaamisten perustella tukiperhesopimus tehdään, tai jatketaan sopivan perheen etsimistä. Tärkeää on, että sekä tukiperhe, että tuettava perhe tuntevat yhteistyön mahdolliseksi ja haluavat siihen ryhtyä. (Vainikainen 2015)

Tukiperhesopimuksen solmimisen jälkeen tehdään Pelastakaa Lapset Ry:n työntekijän toimesta yhdessä tuettavan- ja tukiperheen kanssa tukiperhesuunnitelma, joka tarkastetaan vuosittain. Pelastakaa lapset Itä-Suomen aluetoimiston alueella tukiperhetoiminnassa on mukana 120 perhettä. (Vainikainen 2015)

4.2.1 Kolmannen sektorin ennaltaehkäisevä työ

Kolmannella sektorilla tarkoitetaan voittoa tavoittelemattomia ja ei-julkisia vapaaehtoisjärjestöjä ja yhdistyksiä. Kolmannen sektorin toiminta poikkeaa valtion ja kuntien toiminnasta siten, että sen tehtäviä ei velvoita lainsäädäntö. Julkisella rahoituksella voidaan tukea kolmannen sektorin toimintaa ja kunnat voivat halutessaan hankkia palveluita kolmannen sektorin toimijoilta. (Helne, Julkunen, Kajanaja, Laitinen-Kuikka, Silvasti & Simpura 2003, 34.)

Kolmannen sektorin rooli osana sosiaali- ja terveystalouden järjestämistä korostuu. Palvelujen tuottamisessa järjestöillä ja yhdistyksillä on merkittävä rooli, mutta suuri osa kolmannen sektorin toimijoista tuottaa myös muuta kuin palvelutoimintaa. Erityisesti vapaaehtois- ja vertaistuki, joita yhdistykset ja järjestöt toiminnassaan tarjoavat, voivat olla merkittävä tekijä yksilölle yhteisöllisyyden ja oman identiteetin rakentumisen kannalta. (Vuorinen, Särkelä, Perälähti, Peltosalmi & Londen 2004, 91.)

Ennaltaehkäisevä työ tukee sellaisia yhteiskunnallisia toimintoja, jotka edistävät ihmisten hyvinvointia sitä ohjataan sosiaali- ja terveyspolitiikan avulla. Hyvinvoinnin vajetta ja huono-osaisuutta tavalla tai toisella aiheuttaviin riskitekijöihin pyritään puuttumaan lieventämällä tai poistamalla niitä ennen kuin ne ehtivät aiheuttaa ongelmia. Ennaltaehkäisevän toiminnan edellytyksenä on laaja-alainen yhteistoiminta eri hallinnonalojen kesken. Sosiaali- ja terveyspolitiikan lisäksi sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisevä näkökulma tulee huomioida myös muussa yhteiskunnallisessa suunnittelussa, esimerkiksi koulutuksen, työn ja vapaa-ajan, sekä asumisen ja asuinympäristöjen osalta. (Kananaja, Lähteinen & Marjamäki 2012, 152–153.) Yhteiskunnallista tahoja ei kuitenkaan voi ainoastaan vastuuttaa sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisyssä, myös yksilöllä on vastuu itsestään ja lähiyhteisöstään (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 17).

Lastensuojelulain 3 a §:ssä esille tuotu käsite ehkäisevästä lastensuojelusta toteutuu kunnissa harvoin riittävällä tasolla. Lapsiperheiden hyvinvointi 2014 - tutkimuksen mukaan kunnallinen kodinhoitoapu, sekä kasvatus- ja perheneuvoloiden kyky vastata lapsiperheiden tuen tarpeeseen koetaan riittämättömäksi. Tilastojen mukaan ennaltaehkäisevässä lastensuojelussa erityisen tuen tarve lisääntyy, ei peruspalvelujen käyttö. (Heino 2014, 288.)

Heinon (2014) mukaan Sinko & Muuronen (2013) ja Puustinen & Korhonen (2013) ovat todenneet, että kunnan lakisääteinen velvoite järjestää lastensuojelun palvelut riittävällä tasolla on haastava. Perheiden haasteet ja tarpeet ovat hyvin vaihtelevia ja vaikeita ennakoita. Kuntien kyky vastata näihin muuttuviin tarpeisiin vaihtelee suuresti. Lapset ovat palvelujen suhteen eriarvoisessa asemassa asuinalueesta riippuen. Kuntaliiton, Talentian ja Lastensuojelun keskusliiton selvitysten perusteella voidaan todeta, että suurin puute palveluissa kohdistuu tukihenkilöiden ja tukiperheiden saatavuuteen. (Heino 2014.)

4.2.2 Vapaaehtoistyö

Erikoistunutta ja palvelunkäyttäjien tarpeet hyvin ymmärtävää sosiaalista tukea tarvitaan yhä useammin, ja tällöin vapaaehtoiset ja vertaiset toimijat voivat olla

arvokas tuen lähde. Vapaaehtoistoiminnan olemassaoloon yhteiskunnassa vaikuttaa kokonaisjärjestelmä, jolla ihmisten hyvinvointia pyritään turvaamaan. Suomalaisessa palvelujärjestelmässä sosiaalisen tuen tuottamisen päävastuun katsotaan kuuluvan julkisille toimijoille, kuten kunnille, joiden palveluksessa toimivat ammatilliset auttajat. (Hokkanen 2003, 254–257.)

Vapaaehtoistyö on osa yhteiskunnan auttamisjärjestelmää. Sitä organisoii ja ohjaa yleensä jokin ryhmä, yhdistys tai järjestö (Korhonen 2005, 7–9). Toimintaa organisoivalla järjestöllä tai yhteisöllä on oltava riittävästi osaamista ja resursseja vapaaehtoistoiminnan toteuttamiseen (Mykkänen-Hänninen 2007, 10). Vapaaehtoistyötä tehdään omasta halusta elinympäristön tai kanssaihmiesten hyväksi. Erityispiirteinä vapaaehtoistoiminnalla on, että se on täysin omaehtoista, vapaa-ajalla tapahtuvaa, siitä ei saa palkkaa, eikä sitä tehdä ammattilaisen roolissa. Toimintaa ohjaa taustalla vaikuttavan yhteisön periaatteet ja toimintaideologia. Vapaaehtoistyö ei korvaa ammattilaisten tekemää työtä, vaan täydentää ja tukee sitä. (Korhonen 2005, 7–9.)

Vapaaehtoista toimintaa voidaan pitää vahvana voimana juuri sen vapaaehtoisuuden vuoksi. Yksilöt toimivat yhteisen hyvän puolesta ja tuovat esiin tärkeinä pitämiään asioita. Samalla, kun velvoitetta toimia ei ole, vapaaehtoistoiminnan jatkuvuuteen luottaminen voi olla haaste toimijoille ja palvelunkäyttäjille. (Hokkanen 2003, 254–257.)

Vapaaehtoiseen auttamissuhteeseen mukaan lähtemiseen ja siinä pysymiseen vaikuttavat monet eri tekijät. Onnistumisen kokemukset, arjen rikastuminen, auttamisen ilo, yhdessä tekemisen tunne ja itselle tärkeäksi koettujen arvojen toteuttaminen voivat olla tekijöitä, jotka motivoivat ihmisiä vapaaehtoiseen toimintaan. Auttajan ja autettavan suhteeseen liittyy myös usein vahvasti erilaisten voimavarojen jakaminen, kuten erilaisuus, samuus, vertaisuus ja osallisuuden kokemukset. (Hokkanen 2003, 262–266.)

5 Pelastakaa lapset ry

Pelastakaa lapset ry on vuonna 1922 perustettu, poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton järjestö, jonka tavoitteena on edistää lasten oikeuksia Suomessa ja maailmalla. Pelastakaa lapset ry:n toiminnan arvopohjana ovat Yhdistyneiden Kansakuntien lapsen oikeuksien sopimuksen keskeiset periaatteet. (Pelastakaa lapset ry 2015d.) Yhdistys toteuttaa toimintaansa ammatillisen työn, lapsipoliittisen vaikuttamisen ja auttamisen kautta. Pelastakaa lapset ry on osa kansainvälistä Save the Children -liikettä, joka auttaa lapsia yli 120 maassa. (Pelastakaa lapset ry 2015e.)

Pelastakaa lapset ry:n lastensuojelun eri osa-alueet jakaantuvat seuraavasti: adoptiot, perhehoitotoiminta, lomakotitoiminta, tukiperhetoiminta, tukihenkilötoiminta, lastenkodit, lakimiespalvelut, terapia- ja muut psykososiaaliset palvelut, lastensuojelun- ja adoptiotoiminnan erityistehtävät ja kehittämishankkeet (Pelastakaa lapset ry 2015f). Yhdistys saa rahoituksen toimintaansa mm. oman varainhankinnan eli keräys- ja myyntitoiminnan, lahjoitusten ja yritysysteistyön kautta. Lisäksi varoja toimintaan saadaan jäsenmaksuista, Raha-automaattiyhdistykseltä sekä kuntien palvelutoiminnan tuotoista. (Pelastakaa lapset ry 2015e.) Pelastakaa lapset ry:n Itä-Suomen aluetoimisto sijaitsee Joensuussa ja osa sen toimintaa on vapaaehtoisen tukiperhetoiminnan organisoiminen toiminta-alueellaan. (Vainikainen 2015.)

6 Tukiperhetoimintaa käsitteleviä tutkimuksia

Pelastakaa Lapset ry:n keskustoimiston lastensuojelupalvelujen kehittämisyksikkö toteutti syksyllä 2007 kyselyn, jonka tarkoituksena oli selvittää, millaisia kokemuksia tukiperheessä käyvillä lapsilla, heidän vanhemmillaan sekä tukiperheillä on tukiperhetoiminnasta. Jokaisen perheen syyt ja tarpeet ovat yksilölliset, mutta kyselyssä suurimmiksi syiksi tukiperhetoimintaan hakeutumiselle nousivat yksinhuoltajuus, vanhemman tai vanhempien tarve omalle ajalle, per-

heen heikko sosiaalinen verkosto sekä vaikea elämäntilanne. Lapsesta lähtöisin olevat syyt liittyivät lapsen vaikeuksiin noudattaen rajoja ja siihen liittyvät vaikeudet kasvatuksessa. (Pelastakaa lapset ry 2007.)

Eliisa Miettisen, Leena Ojalan ja Aino Tuohinevan opinnäytetyön (2012), "Hienoo, että tämmönen on keksitty!": Tukiperhetoiminnan merkityksiä perheiden voimaantumiseksi Ylä-Savon SOTE:n alueella, tulokset paljastavat, että tukiperhetoiminnassa mukana olleiden tuettavien perheiden hyvinvointi oli lisääntynyt toiminnan seurauksena. Tuettavien perheiden vanhemmat olivat saaneet rentoutua lasten ollessa tukiperheessä. Haastateltavat olivat saaneet viettää omaa aikaa ystäviensä tai puolisonsa kanssa. Vanhempien jaksamisen kannalta vapaa-aika oli merkittävässä roolissa. Perheiden arki oli tukiperhetoiminnan myötä saanut vaihtelua ja helpotusta. (Miettinen, Ojala & Tuohineva 2012, 28–33.)

Vanhemmat kokivat, että tukiperhetoiminta oli riittävää ja oikeanlaista tukea, ja he olivat saaneet sitä kautta konkreettista apua. Arjessa jaksamisen kannalta tärkeäksi koettiin tukiperheen antamat hengähdys hetket, jotka usein käytettiin lepäämiseen, harrastamiseen tai esimerkiksi kotitöiden tekemiseen. Hengähdys hetket antoivat vanhemmille voimia, jonka ansiosta he olivat kärsivällisempiä ja energisempiä, ja jaksoivat viettää enemmän aikaa lasten kanssa sekä kuunnella heitä. (Miettinen, Ojala & Tuohineva 2012, 28–33.)

Tukiperheestä muodostui monelle sellaiselle perheelle tärkeä tukiverkko, jolla ei ollut läheisten ihmisten tukiverkkoa lähellä. Useimmiten avoimuus ja luottamus perheiden välillä oli saavutettu helposti ja melko nopeasti. Tukiperheen ja tuettavan perheen välillä muodostui joskus jopa läheinen ystävyys suhde. Tukiperheen rooli nähtiin kasvatusta tukevana ja neuvoa antavana. (Miettinen, Ojala & Tuohineva 2012, 28–33.)

Outi Niemen (2011) sosiaalityön pro-gradu, Tukea perheeltä perheelle - tukiperhetoiminnan tarkastelua lastensuojelun vapaaehtoistyönä tukiperheiden näkökulmasta tukiperhekyselyn pohjalta, tarkastelee Pelastakaa lapset ry:n tukiperhetoimintaa. Tutkimuksessa selvitettiin kyselyn avulla tukiperheen näke-

myksiä tukiperhetoimintaan liittyvistä eri osa-alueista. Tuen tarpeen syiksi mainittiin muun muassa yksinhuoltajuus, vanhemman oman ajan tarve, vanhemman väsymys, heikko sosiaalinen tukiverkosto ja lapsen erityishoidon tarve. Suurimpina haasteina tukiperhetoiminnassa tukiperheet kokivat lapsen ylivilkkauden, levottomuuden tai keskittymiskyvyttömyyden sekä rajojen noudattamisen. Huolta aiheutti myös lapsen elämäntilanne, ja lapsen kantama huoli oman perheensä tilanteesta sekä perheiden elämäntapojen erilaisuus. (Niemi 2011, 75–77.)

Vapaaehtoisena tukiperheenä toimimisen motiivit liittyivät vahvasti haluun auttaa. Tukiperheet kokivat voivansa tarjota apua ja samalla heidän oma elämänsä rikastui. Vapaaehtoistyö koettiin vaativaksi, mutta hyvin antoisaksi. Niemi korostaa tutkimuksensa johtopäätöksissä sitä, miten suuri merkitys vapaaehtoisella tukiperhetoiminnalla on molemmille tukisuhteen osapuolille. Tukiperheet tarvitsevat ja myös saavat hyvin tukea taustaorganisaatiolta, jotta voivat tehdä vapaaehtoistyötä täysipainoisesti. Tukiperhetoiminnan ennaltaehkäisevää vaikutusta voidaan pitää tärkeänä tekijänä, kun pyrkimyksenä on estää ongelmien kriisiytyminen apua tarvitsevilla perheillä. (Niemi 2011, 78–80.)

Kaikissa yllä esitellyissä tutkimuksissa on paljon yhteneväisyyksiä. Tukiperhetoimintaan hakeutumisen syyt ovat melko samanlaiset. Myös tukisuhteen kehittymistä ja laatua kuvaillaan samankaltaisilla termeillä. Tukiperhetoiminnan positiivinen vaikutus tuettavan perheen arkeen oli perheiden kokemuksen mukaan suuri.

7 Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävä

Opinnäytetyössä tarkastellaan Pelastakaa Lapset ry:n Itä-Suomen aluetoimiston vapaaehtoisen tukiperhetoiminnan merkitystä tuettavien perheiden vanhempien näkökulmasta. Opinnäytetyön toteutimme laadullisena tutkimuksena. Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada vapaaehtoisen tukiperhetoiminnan tuettavilta vanhemmilta kokemustietoa tukiperhetoiminnan merkityksestä haastatte-

lemalla heitä. Merkitystä kysymällä pyrimme saamaan selville haastateltavien henkilökohtaisen kokemuksen toiminnassa mukana olemisesta. Tutkimuskysymykset olivat:

- Mitä merkitystä vapaaehtoisella tukiperhetoiminnalla on tuettavien perheiden vanhemmille?
- Millaisia kokemuksia tuettavien perheiden vanhemmilla on tukiperhetoiminnassa mukana olemisesta?
- Millaisia toiveita tuettavilla vanhemmilla on yhteistyöstä tukiperheen kanssa?

Kohderyhmänä olivat Itä-Suomen alueen Pelastakaa lapset ry:n vapaaehtoisen tukiperhetoiminnan tuettavien perheiden vanhemmat.

8 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat ja toteutus

Opinnäytetyömme aihe ja vapaaehtoista tukiperhetoimintaa toteuttavan tahon tarpeet kohtasivat. Kohderyhmäksi tarkentui tuettavien perheiden aikuisten valitseminen, koska heidän mielipiteitään ja toiveitaan tukiperhetoiminnasta ja sen vaikutuksista ei ollut aiemmin Pelastakaa lapset ry:n Itä-Suomen aluetoimistossa selvitetty.

Tutkimusotteeksi valitsimme laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen. Halusimme saada kokemustietoa suoraan niiltä vanhemmilta, jotka ovat vapaaehtoisessa tukiperhetoiminnassa mukana palvelun käyttäjinä. Aloitimme opinnäytetyön käytännön toteuttamisen suunnittelemalla ryhmätoimintaa tuettavien perheiden vanhemmille. Kolmen tapaamiskerran teemat rakentuivat tutkimuskysymysten ympärille ja suunnittelimme aineiston kokoamista käyttämällä toiminnallisia menetelmiä. Toiminnan sisällön muodostamisen jälkeen teimme kutsukirjeen ryhmään ja lähetimme sen perheille Pelastakaa lapset ry:n yhteyshenkilöiden välityksellä sähköpostitse.

Ryhmätoimintaan ei kuitenkaan ilmoittautunut yhtään vanhempaa, joten aloitimme suunnitteluprosessin alusta aineiston keräämisen osalta. Pohdimme, millä tavalla saisimme parhaiten kerättyä kokemustietoa kohderyhmään kuuluvilta. Alusta asti olimme pitäneet tärkeänä kohdata ihmisiä opinnäytetyöprosessin aikana. Mielestämme haastattelu sopi tällöin aineistonkeruumenetelmäksi parhaiten. Laadullinen tutkimus vaikutti mahdolliselta ja tarkoituksenmukaiselta keinolta edetä.

8.1 Laadullinen tutkimus

Kun halutaan selvittää, mistä tutkittavassa asiassa on kyse, laadullinen tutkimus on sopiva tutkimusote. Sen tavoitteena ei ole yleistäminen, vaan ymmärtäminen. Koska kvalitatiivisen tutkimuksen kohteena on yleensä vain muutamia havainnoitavia, sen tuloksia voidaan pitää pätevänä ainoastaan kohdetapauksissa tai -ilmiöissä. (Kananen 2014, 16–17.)

Laadullisen tutkimuksen kuvaus on sanallista, joten sen avulla voidaan avata tutkittavaa asiaa tarkasti, syvällisesti, kokonaisvaltaisesti ja ymmärrettävästi, eikä tutkimusprosessi ei ole suoraviivainen. Tutkimuksen analysointi kulkee vaiheittain ohjaten tiedonkeruuta ja määrittäen riittävän tutkimusaineiston määrän. Tarvittavan tutkimusaineiston määrää tai laatua ei voida määritellä tarkasti etukäteen. Aineistoa on kerätty riittävästi silloin, kun tutkimusongelmaan tulee ratkaisu tai tutkija ymmärtää tutkimuksen kohteena olevan ilmiön tai asian. (Kananen 2014, 17–19.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään ja kuvaamaan esimerkiksi ilmiötä tai tapahtumaa ja antamaan sille jokin teoreettinen tulkinta. Tutkimusmenetelmän ytimessä on tiedonkeruu henkilöiltä, jotka tietävät tutkittavasta asiasta paljon, joko kokemuksen tai teorian kautta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 87–88.)

Tutkija kohtaa yleensä suoraan tutkimansa ilmiön, tai asian ja sen kokeneita ihmisiä hankkiessaan tutkimusaineistoa. Tutkija tulkitsee ja suodattaa reaali-

maailmasta kokoamansa aineiston tutkimustuloksiksi. Tästä syystä laadullinen tutkimus on deskriptiivistä eli kuvailevaa. Laadullisen tutkimuksen päättely etenee usein yksittäisten havaintojen kautta tuloksiin, eli on induktiivista. (Kananen 2014, 19–20.)

Laadullisen tutkimuksen tekijä joutuu pohtimaan, miten tutkimuksen lähtökohtana olevasta ilmiöstä tai asiasta muodostettu tutkimusongelma ratkaistaan. Lähestymistapoja on monia, joista tutkimuksen onnistumisen kannalta on tärkeää valita parhaiten juuri soveltuva menetelmä. Menetelmän valintaan on tärkeää kiinnittää huomioita, koska sille on pystyttävä myös esittämään perustelut. Perustelujen kautta luodaan tutkimukselle uskottavuutta. (Kananen 2014, 20–23.)

8.2 Haastattelu

Tutkimukseen tarvittavan tiedon hankkimiseen on monia eri metodeja, jonka vuoksi kulloinkin on pohdittava juuri kyseiseen tilanteeseen parhaiten käyttökelpoista vaihtoehtoa. Haastattelu on tutkimuksen tiedonkeruumenetelmistä yleisimpiä. Se on menetelmänä joustavuutensa vuoksi sovellettavissa monenlaisiin tutkimustarkoituksiin. Haastattelutilanteessa vuorovaikutus haastattelijan ja haastateltavan välillä on suora, joten siinä on myös mahdollista kohdentaa tiedon hankintaa haluttuun suuntaan. Haastattelulla tiedonhankintamenetelmänä on monia etuja, mutta se asettaa myös erilaisia haasteita, minkä vuoksi haastattelun etuja ja haittoja tulee pohtia ennen sen valintaa tutkimusmenetelmäksi. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 34–35.)

Laadullisen tutkimuksen useista eri aineistonkeruumenetelmistä valitsimme haastattelun, koska halusimme kohdata haastateltavat henkilökohtaisesti keskustelutilanteessa. Keskustelun kautta haimme syvempää näkemystä aiheeseen. Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä mahdollistaa joustavan ja vuorovaikutuksellisen kohtaamisen kohderyhmään kuuluvien kanssa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 204–205).

Tutkimuksen tekijä mahdollistaa haastattelun avulla haastateltavan käsitysten, kokemusten, tunteiden ja ajatusten esille tulemisen. Haastattelua voidaan josain määrin verrata keskusteluun, mutta erottavana tekijänä on se, että haastattelulla on ennalta suunniteltu päämäärä ja tarkoitus. Keskustelusta poiketen haastattelu ei myöskään ole osapuolten kiinnostuksen mukaan asiasta toiseen siirtyvää, vaan siinä edetään haastattelijan johdolla aiheessa pysyen. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 41–42.)

Haastattelun etuja tiedonkeruumenetelmänä on useita. Haastateltava on aktiivinen osapuoli, jolla on mahdollista esittää mielipiteitään subjektiivisesti ja syventää niitä tarvittaessa. Haastattelijalla on mahdollisuus tarkentaviin kysymyksiin haastattelutilanteessa. Koska haastattelutilanne muistuttaa keskustelutilannetta, se mahdollistaa myös arkojen ja vaikeiksi koettujen asioiden käsittelemisen joidenkin haastateltavien kohdalla. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 34–36.)

Haastattelun eduiksi katsotut seikat saattavat kuitenkin myös sisältää haittoja ja haasteita. Haastattelutilanteen toteuttaminen vaatii haastattelijalta taitoa ja tietoa toimia joustavasti tilannetta myötäillen. Haastateltava voi kokea paineita antaa vastauksia, jotka hän olettaa olevan oikeita ja hyväksytyjä, joten haastatteluun sisältyy aina myös luotettavuuden arviointia. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 35.)

8.3 Teemahaastattelu ja sen toteuttaminen

Tavoitteenamme oli saada haastateltavien oma mielipide mahdollisimman aidosti esille ja halusimme välttää liian tarkkaa ja ohjailevaa kysymyksenasettelua. Näin ollen haastattelutyypeistä teemahaastattelu soveltui parhaiten vastausten saamiseksi tutkimuskysymyksiimme. Teemahaastattelu antaa haastateltavalle mahdollisuuden esittää subjektiivisia tulkintoja aiheesta (Eskola & Saloranta 1998, 89). Teemahaastattelu eli puolistrukturoitu haastattelu on menetelmä, jossa edetään ennalta sovittujen teemojen ja aihetta tarkentavien kysymysten mukaan. Teemahaastattelussa korostuvat ihmisten tulkinnat kyseisestä teemasta ja asioille annetut merkitykset. Tärkeää on edetä haastattelussa tee-

man mukaisesti ja pyrkiä löytämään vastauksia esitettyyn tutkimuskysymykseen. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 77.)

Teemahaastattelun voidaan katsoa olevan puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, koska siinä haastattelun aiheet ovat kaikille haastateltaville samat, mutta tarvittaessa niiden muotoa ja järjestystä voidaan vaihtaa. Oleellisinta teemahaastattelussa on se, että haastattelu etenee yksityiskohtaisten kysymysten sijasta käsitellen tutkimuksen aiheeseen liittyviä keskeisiä teemoja. Lähtökohtana teemahaastattelulle voidaan pitää oletusta, että kaikkia haastateltavien ajatuksia, tunteita, kokemuksia ja uskomuksia voidaan tutkia sen avulla. Teemojen mukaisesti etenevä haastattelu mahdollistaa haastateltavien äänen kuulumisen, jolloin heidän asioille ja ilmiöille antamansa merkitykset ja tulkinnat nousevat keskeisiksi. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 47–48.)

Hypoteesin, eli aiempiin tutkimustuloksiin perustuvan oletuksen asettaminen voi olla ongelmallista. Erityisesti silloin, kun tutkitaan ihmisten arvomaailmaan ja -kokemuksiin liittyviä ilmiöitä, hypoteesin asettaminen voi olla jopa kyseenalaista. Kun käytetään teemahaastattelua tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä, on hypoteesin löytäminen usein tavoitteena, ei niinkään ennakoidun hypoteesin todentaminen. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 66.)

Teemahaastattelun haastattelurunkoa laadittaessa ei tehdä tarkkaa ja yksityiskohtaista kysymysluetteloa, vaan luettelo teemoista, joita haastattelussa on tarkoitus käsitellä. Haastatteluvaiheessa teemaluettelo toimii keskustelua ohjaavana haastattelijan muistilistana, jota tarkennetaan lisäkysymyksillä tarpeen mukaan. Teemahaastattelun aikana myös haastateltava voi tehdä tarkentavia kysymyksiä, koska hänellä on omat kokemuksensa ja ajatuksensa tutkittavasta aiheesta. Teemahaastatteluun tulisi valita teema-aiheet väljästi siten, että ne mahdollistavat haastateltavia tuomaan esille mahdollisimman monipuolisesti ja kokonaisvaltaisesti ajatuksensa ja kokemuksensa. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 66–67.) Teemahaastattelurunko rakentui tutkimuskysymysten ja jo aiemmin suunnitellun ryhmätoiminnan tapaamisten sisällön pohjalta. Lisäsimme muutamia tarkentavia kysymyksiä jokaisen tutkimuskysymyksen tueksi. (Liite 3)

Haastattelun onnistumisen edellytyksenä on hyvän kontaktin luominen haastateltavaan, joten haastattelupaikan valinnalla on suuri merkitys. Paikka tulee valita siten, että haastateltava kokee sen itselleen turvalliseksi ja se on rauhallinen. Usein haastateltavan koti sopii hyvin haastattelupaikaksi, mutta haastateltavalle on annettava mahdollisuus valita myös jokin muu paikka haastattelun toteuttamiseen, koska kaikki eivät halua vierasta ihmistä kotiinsa. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 74.)

Toimeksiantaja oli yhteydessä tuettavien perheiden vanhempiin ja tiedusteli heidän halukkuuttaan osallistua tutkimukseen. Vanhemmat, jotka halusivat osallistua tutkimukseen, ottivat itse yhteyttä. Tällä menettelytavalla haastateltavien anonymiteetti vahvistui, koska toimeksiantaja ei tiennyt, ketkä vanhemmista ottivat yhteyttä. Meihin yhteydessä olleille vanhemmille kerroimme tarkemmin sekä opinnäytetyömme tarkoituksesta, että toteutustavasta ja sovimme käytännön järjestelyistä. Varmistimme tässä yhteydessä luvan haastattelun nauhoittamiseen. Haastattelut teimme touko- ja kesäkuussa 2015.

Saimme tutkimukseen mukaan kahdeksan haastateltavaa. Kävimme haastattelemassa ihmisiä heidän kotonaan, työpaikallaan tai Pelastakaa lapset ry:n Joensuun toimistolla. Keskimääräinen haastattelun kesto oli noin puoli tuntia. Nauhoitimme haastattelut. Näin halusimme varmistaa, että kaikki haastateltavilta saatu tieto tallentuu sellaisenaan, ja voimme palata aineiston pariin aina tarvittaessa uudestaan. Taustatiedoiksi kysyimme haastateltavilta sukupuolen, iän ja tukiperhetoiminnassa mukana olevien lasten lukumäärän, sekä heidän ikänsä. Jokaisen haastateltavan kanssa käytiin myös läpi tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen taustaa.

8.4 Aineiston käsittely ja analyysi

Kun haastattelua käytetään aineistonkeruumenetelmänä, tuloksena on usein laaja katsaus aiheeseen ja tekstimäärä voi olla hyvin suuri. Suurta aineistoa on hyödyllistä lähteä analysoimaan vaihe kerrallaan. Laadullisen haastattelututkimuksen analyysivaihe kietoutuu myös muihin prosessin osiin, ja useat vaiheet

tapahtuvatkin osittain päällekkäin. Aineiston keruu, aineistoon perehtyminen ja sen analysointi alkavat varhaisessa vaiheessa ja voivat edetä samanaikaisesti tutkimusprosessin aikana. Aineisto ja tutkimusongelma ovat vuoropuhelussa keskenään, mutta analyysin eri vaiheet on hyvä erottaa toisistaan, jotta niiden läpikäyminen tapahtuu systemaattisesti. (Ruusu vuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 11–13.)

Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan hyödyntää monipuolisesti laadullisessa tutkimuksessa. Se voi toimia väljästi teoreettisena viitekehystenä kirjoitetulle, kuullulle tai nähdylle sisällölle. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91.) Aineisto kuvaa tutkittavaa asiaa ja aineiston analyysillä pyritään luomaan sanallinen kuvaus ilmiöstä. Aineisto pystytään näin tiivistämään ja järjestämään se selkeään muotoon. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.) Tutkimusaineistoa analysoimme laadullisen tutkimuksen sisällönanalyysimenetelmällä. Sisällönanalyysin teimme aineistolähtöisesti.

Aineiston käsittelyssä tutkimuksen tekijän tulee huomioida aineiston rajaaminen ja rajaamisen perustelu. Perustelut voivat löytyä tutkimusongelmasta tai tutkimuksen tavoitteista; mitä tarkastellaan ja mitä jää tarkastelun ulkopuolelle? Tutkimuksen kulkua ohjaavat tutkijan tekemät valinnat, kuten rajaukset, tulkinta ja tapa käsitellä tekstiä. Tutkijan täytyy luopua ennakko-oletuksista ja pyrkiä näkemään aineisto avoimena lähteenä uudenlaisille näkemyksille ja kokemustiedon jäsenyksille. (Ruusu vuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 16–17.)

Kerätyn aineiston purkaminen voi tapahtua kahdella tavalla. Aineisto puhtaaksi kirjoitetaan tekstiksi eli litteroidaan, tai päätelmiä tehdään suoraan tallennetusta aineistosta, esimerkiksi ääninauhoilta. Litterointi voidaan tehdä koko haastattelusta, tai valita litteroitavaksi teemat ja/tai pelkästään haastateltavan puheen. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 138–139.)

Nauhoitetut haastattelut purimme auki litteroimalla tekstin, molemmille tuli litteroitavaksi neljä haastattelua. Yhdistimme kummankin litteroiman aineiston, litteroitua tekstiä tuli yhteensä 35 sivua. Fonttina Ariel, fonttikoko 12 ja riviväli 1,5. Litteroimme haastatteluista vain tutkimuskysymyksiin vastaavan materiaalin.

Yleisluontoisen keskustelun aiheesta rajasimme pois. Litteroidun tekstin luimme huolellisesti useaan kertaan ja pyrimme muodostamaan selkeän yleiskuvan tutkimusaineistosta.

Tutustuttuamme aineistoon, merkitsimme tutkimuskysymyksiin vastaavat osiot. Jokaiselle tutkimuskysymykselle annoimme oman värin, jonka mukaan alleviivasimme tekstistä kysymykseen vastaavat ilmaisut. Näin pystyimme helpommin käsittelemään aineistosta tutkimuskysymyksiin vastaavan sisällön.

Aineiston pelkistäminen eli redusointi on tutkimusaineiston läpikäymistä siten, että tutkimuksen kannalta epäolennainen tieto rajataan pois. Oleellisen tiedon voi aineistosta koodata eli erottaa merkitsemällä sen esimerkiksi eri väreillä. Aineisto pelkistyy vastaamaan tutkimuskysymyksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109.)

Pelkistämisen jälkeen aineisto klusteroidaan eli ryhmitellään. Ryhmittelyssä käydään läpi koodatut alkuperäiset ilmaukset etsien samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Samaa tarkoittavat ilmaukset yhdistellään ja nimetään niiden sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Tutkimusaineisto tiivistyy edelleen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110.)

Tutkimusaineistoa käsitelimme myös analyysivaiheessa puoliksi jaettuna. Kävimme itsenäisesti tarkemmin läpi omat osuutemme ja luimme myös läpi toistemme materiaalin. Seuraavaksi vertasimme tekstistä esille nostamiamme ilmaisuja ja keskustelimme tehdyistä havainnoista. Kirjasimme havainnot tiivistelmäksi, jonka järjestimme alaluokiksi. Tiivistämisen jälkeen muodostimme käsitteitä eli abstrahoiimme tutkimusaineiston ja yhdistimme alaluokat pääluokiksi. (Liite 4) (Liite 5)

9 Tulokset

Taustatietoina kysyimme haastateltavien vanhempien ikää ja sukupuolta, sekä tukiperhetoiminnassa mukana olevien lasten lukumäärää ja heidän ikäänsä. Kysyimme myös, mitkä ovat tukiperhetoimintaan mukaan lähtemiseen vaikuttaneet tekijät, sekä kuinka kauan tukiperhesuhde on kestänyt.

Haastateltavana oli kahdeksan vanhempaa, kaikki äitejä, ja he olivat iältään 33–41 -vuotiaita. Mukana tukiperhetoiminnassa olevat lapset olivat iältään 3–13 -vuotiaita. Haastateltavilla oli tukiperhetoiminnassa mukana olevia lapsia yhteensä 15. Neljässä perheessä oli yksi tai useampi erityislapsi. Perheet olivat olleet mukana tukiperhetoiminnassa hyvin eripituisia aikoja, puolesta vuodesta viiteen vuoteen.

Pelastakaa lapset ry:n toiminnan piiriin oli hakeuduttu eri kanavien välityksellä. Osa oli ottanut yhteyttä omatoimisesti, joissakin tapauksissa päiväkotia, lastenneuvola, perheneuvola tai sosiaalitoimi tulivat esiin neuvovina tai lähettävänä tahoina. Yhdelläkään perheistä ei ollut varsinainen tai akuutti lastensuojelullinen tarve lähtökohtana. Osalla selvitystä lastensuojelutarpeesta oli tehty, mutta sen tarvetta ei ollut todettu.

Haastatteluista kävi ilmi, että puolet haastatelluista vanhemmista oli yksinhuoltajia. Yksinhuoltajuus mainittiin yhdeksi syyksi tukiperhetoimintaan mukaan lähtemiseen. Osalla vanhemmista oli päihdeongelmatausta, joka oli johtanut lastensuojeluasiakkuuteen ja sitä kautta päästy tuen piiriin. Vanhempien raitistumisen ja elämäntilanteen kohentumisen myötä lastensuojelullinen huoli oli väistynyt, mutta tukiperhetoiminta oli jatkunut vanhempien raittiutta ja perhettä tukevana tukimuotona. Tukiverkoston puute oli useimmiten mainittu tekijä tuen tarpeelle. Erityistarpeita omaavien lasten vanhemmat olivat kokeneet arkiset haasteet raskaina, ja kaipasivat tukea lastenhoidossa ja kasvatuksessa. Lisäksi suuret elämänmuutokset, kuten avioero tai läheisen kuolema olivat vaikuttaneet vanhempien jaksamiseen, ja sitä kautta perheet olivat tulleet palvelun käyttäjiksi

9.1 Tukiperhetoiminnan merkitys tuettavien perheiden vanhemmille

Vanhempien oma aika ja jaksaminen tulivat esille kaikissa haastatteluissa. Tärkeimmäksi yksittäiseksi merkitykseksi mainittiin oma jaksaminen. Etenkin erityislasten vanhemmilla tukiperheen merkitys jaksamisen tukena korostui. Jaksamiseen liittyen tärkeänä pidettiin mahdollisuutta levätä ja vapautua arkisista velvollisuuksista, sekä ajan antamista vanhempien parisuhteelle. Yksinhuoltajaperheissä vanhemman oman ajan lisääntyminen tukiperhetoiminnan myötä nousee esiin tärkeimpänä merkityksenä.

- - olihan se iso merkitys, että saa niin kuin olla välillä yhden viikonlopun, kun lapsi vaatii niin paljon, niin saa hengähtää. Ja saatiin parisuhteellekin aikaa tietysti.

Oikeastaan se on se tärkein, minun oma jaksaminen ja oma aika. Ne kulkee niin käsi kädessä ne kaksi asiaa.

Ihan tosi hirveetä olisi, jos ei olisi tätä mahdollisuutta. Hulluksi tultaisi.

Mie monesti istun vaan sohvalla ja tuijottelen tälleen seiniin. Istun vaan ja tuijottelen.

Monelta perheeltä puuttui ympäriltään sukulaisten tai muiden läheisten tukiverkosto. Apua lastenhoitoon ja kasvatukseen ei ole ollut mahdollista saada. Tukiperhetoiminnan kautta perheet ovat saaneet turvallista lastenhoitoapua ja luotettavia aikuisia tueksi kasvatuksellisiin haasteisiin.

Sillä on ihan älyttömän iso merkitys, kun meillä ei ole mitään sukua täälläpäin Suomea.

Se aikuisen tuki. Itselle tärkeää, kun lapsella ei ole ollut isovanhempia, niin tukiperheen kautta saanut varaisovanhempia, varasukulaisia, aikuisten piiri on kasvanut.

Tukiperheen myötä lasten elämään tulleiden aikuiskontaktien lisäksi vanhemmille oli tärkeää, että lapset ovat saaneet vertaistaan seuraa ja kavereita tukiperheen lapsista. Merkittävää oli myös lasten kokemusmaailman laajeneminen ja tutustuminen erilaisiin elämäntapoihin.

Isoin merkitys, että lapsella ei ole paljon kavereita, siellä tukiperheessä ne lapset on olleet tärkeitä, että saa vertaista seuraa, jotka ei kiusaa. Semmoisia joiden kanssa tulee aina toimeen, ei tarvitse pelätä että ne kiusaavat.

Olen tosi mielissäni, että me saatiin niin erilainen perhe, kuin mitä itse ollaan. Että lapset saa vähän laajemmin nähdä asioita. Lapset oppivat erilaisuuden hyväksymistä ja semmoisia asioita. Ne ovat minusta tärkeitä juttuja.

Vanhempien esille tuomissa merkityksissä oli paljon samankaltaisuuksia, vaikka perheiden elämäntilanteet olivat hyvin erilaisia.

Minä olen aina itsekseni iltarukouksessa kiitellyt, että ihana kun tällä tavalla, että ne jotka oikeasti tarvitsevat apua, olipahan se millainen elämäntilanne tahansa, niin että saavat nyt apua.

9.2 Kokemukset tukiperhetoiminnasta

Negatiivisia kokemuksia tukiperhetoiminnasta haastatelluilla vanhemmilla ei juuri ollut, mutta ristiriitaisia tunteita tukiperhetoiminnan aikana oli joillekin haastateltavista tullut. Vanhemmat pohtivat, olivatko he oikeutettuja saamaan tukiperheen apua, vai olivatko he vieneet mahdollisuuden siihen joltain toiselta enemmän apua tarvitsevalta. Lähes kaikki vanhemmat kertoivat ajoittain kokevansa syyllisyyden tunteita siitä, että lapset käyvät tukiperheessä. Jotkut vanhemmat myös miettivät, ovatko huonoja vanhempia, kun eivät ikävöi lapsia tai tunne huolta heistä lasten ollessa tukiperheessä.

- - onko mulla oikeus nyt, että kun olisi varmasti vieläkin hankalampia tilanteita, että tarvitsisi lapset tukiperhettä, onko minä nyt varmasti oikeutettu tähän hommaan.

Sitä olen ajatellut, että onko tämä aivan hullua, kun en hirveästi sinä viikonloppuna kun lapset on tukiperheessä, sillä tavalla ikävöi, tai panikoi, että miten ne siellä pärjää. Olenko minä nyt tavallaan huono tai näin.

Joillekin vanhemmille oli herännyt huoli siitä, jatkuuko tukisuhde, vai voiko se yhtäkkiä loppua syystä tai toisesta. Näitä syitä olivat esimerkiksi kunnan taloudellisen tuen loppuminen tukiperhetoiminnan kulujen kattamiseksi tai tukiperheen toiminnassa mukana olemisen päättyminen. Myös tukiperheen jaksamista osa haastateltavista kertoi ainakin jossain vaiheessa pohtineensa. Rajojen ja kurin puuttuminen tai niiden hyvin erilainen noudattaminen tukiperheessä olivat myös aiheuttaneet joillekin haastateltaville huolta.

Minulla meni useampi kuukausi siihen luottamiseen, että haluavat pitää meidän lapsia siellä. Nyt minulla on jo parempi fiilis, että en sitä enää pelkää että voi ykskaks katketa.

Yllättävää on ollut se tunne, että voi ei, onko se lapsi nyt jotenkin kärsinyt siitä, että niillä on jotenkin niin paljon vapaampaa.

Se ei ole kuulemma heille rasite, kyllä lapset viihtyy toistensa seurassa. Se on ihana tietää, että ne vanhemmat ei ole uupumisen partaalla siellä

Lähes jokainen vanhempi kertoi joskus miettineensä, mitä muut ihmiset ajattelevat siitä, että lapset käyvät tukiperheessä. Haastateltavat pohtivat, yhdistävätkö ihmiset tukiperhetoiminnan lastensuojelun asiakkuuteen, koska ajatellaan että lastensuojelun kanssa ovat tekemisissä vain perheet, joilla on vakavia ongelmia.

- - niin välillä tulee itselle sellainen olo, että ihan nolottaa laittaa se sinne tukiperheeseen. Mutta sitten kun olen ajatellut lapsen kannalta sitä asiaa, että kerran lapsi viihtyy siellä, niin hänen kannalta se on hyvä kun siellä on.

Niin kuin esimerkiksi lastensuojelun asiakkuus, niin sekin kalahtaa monelle korvaan, että onko joku ongelmaperhe.

Kaikille ei olla kerrottu, ainakin lasten kavereille, että on tukiperhe vaan että se on ystäväperhe, missä lapset käy välillä viikonlopun.

Ristiriitaisista tunteista ja huolenaiheista huolimatta, vanhemmat korostivat positiivisia kokemuksia. Myönteisinä kokemuksina tukiperhetoiminnasta vanhemmat kertoivat olevansa tyytyväisiä, onnellisia ja kiitollisia siitä, että heidän perheelleen oli ollut mahdollista päästä tukiperhetoimintaan mukaan. Yhteistyö perheiden välillä oli sujunut hyvin. Tässä yhteydessä mainittiin myös Pelastakaa lapset ry:n tärkeä rooli toisilleen sopivien perheiden yhteen saattamiseksi. Positiivisiin kokemuksiin liittyivät myös vaihtelu arkeen, turvallisuuden tunteen saavuttaminen, uusien kokemusten saaminen itselle ja lapsille sekä helpotuksen tunne siitä, oli uskaltanut pyytää ja saanut apua.

Huomattiin silloin, kun lapset rupesi käymään siellä tukiperheessä, että miten tärkeätä se olisi ja miten me ollaan pärjätty ilman tätä.

No positiivisia tunteita on tullut tästä nykyisestä tukiperheestä. Ehkä sellainen helpotuksen tunne, kun on oikeasti hyvä perhe.

Aika onnellisessa asemassa saa olla, että on saanut sen tukiperheen. Paljon on apua tarvitsevia perheitä, jotka eivät saa apua vaikka mikä olisi. Saa aika onnellinen olla, että on saanut sen avun. Kyllä se on ihan korvaamaton tuki ollut ajoittain.

9.3 Vanhempien näkemys tukiperheen roolista

Haastateltavat nostivat esiin tukiperheen roolin vanhemmuutta tukevana tekijänä. Tukiperhe nähtiin ystäväperheenä, jonka kanssa pidetään yhteyttä ja ollaan tekemisissä muutenkin kuin lasten tukiperheviikonloppujen aikana. Ystävyyskehittymistä perheiden välille ei pidetty itsestään selvästi tukiperhetoimintaan kuuluvana, vaan ystävyysuhteet olivat syntyneet yhteistyön myötä. Tukiperheen rooli kasvatuskumppanina nähtiin tärkeänä erityisesti yksinhuoltajaperheissä. Tukiperhe tarjoaa lapsille omasta arjesta puuttuvan vanhemman mallin.

- - ja onhan se sellaista ennaltaehkäisevää työtä, vaikka meidän perheessä nyt onkin asiat ihan kunnossa, ja sitten ei ole mitään semmoista akuuttia ongelmaa, että arki sujuu suhteellisen hyvin, niin se on kuitenkin sitä sellaista perhettä tukevaa työtä.

Auttaa ja tukea niitä vanhempia.

- - kun lasten oma isä ei ole arjessa juurikaan mukana, niin siellä on kuitenkin sitten isä, niin on tavallaan sitten myös sitä miehenkin näkökulmaa ja kasvatusmallia siinä.

Varsinaisen kasvatusvastuun vanhemmat kokivat kuuluvan heille itselleen, mutta arvostivat tukiperheen vanhempien kasvatuksellisia näkemyksiä. He myös luottivat siihen, että yhteisesti sovittuja pelisääntöjä noudatetaan.

9.4 Toiveet yhteistyöstä tukiperheen kanssa

Perheiden tukisuhteet olivat haastatteluja tehtäessä kestäneet hyvin eripituisia aikoja, ja osalla haastateltavista ei vielä ollut muodostunut toiminnasta laajaa ja selkeää kuvaa. Heidän oli vaikea nimetä muutosehdotuksia ja kehittämisideoita yhteistyön suhteen. Yhteistyöhön tukiperheen kanssa oltiin tyytyväisiä, eikä suuria muutoksia toimintaan kaivattu. Vanhemmat kokivat, että yhteistyö oli ollut joustavaa, avointa ja toimivaa. Tukisuhteen toivottiin kestävän mahdollisimman pitkään ja muuttavan muotoaan varsinaisen tuen päätyttyä kestäväksi ystävydeksi perheiden välillä.

- - siis toivon ja tiedän, että tukiperhekin toivoo, kun tästä on puhuttu, että siitä tulisi pitkäkestoinen suhde, joka mahdollisesti jatkuisi ihan sinne,

että lapset on teini-ikäisiä ja aikuistuvat. Että siitä tulisi loppuelämän kestävä suhde.

Normaalia elämäähän sitä voi elää silti, ei sitä mitään sirkushuveja tarvitse järjestää, eikä varmasti vanhemmat sitä odotakaan.

Vaikka vanhemmat olivat omaan tilanteeseensa tyytyväisiä, useampi heistä nosti keskustelun toiveista yleisemmälle tasolle. Tukiperhetoimintaan toivottiin lisää varoja ja perheitä, jotta yhä useammalla tukea tarvitsevalla perheellä olisi mahdollisuus saada tukiperhe.

10 Pohdinta

10.1 Johtopäätökset

Tutkimuksemme tulokset osoittavat, että vapaaehtoinen tukiperhetoiminta on monella tavalla tärkeä tukimuoto haastatelluille tuettavien perheiden vanhemmille. Lapsiperheiden arki on haastavaa ja vanhemmat kaipaavat siihen tukea. Jos tukiverkosta ei ole, tukiperhetoiminta on yksi mahdollisuus luoda uusia ihmissuhteita ja laajentaa sosiaalisten suhteiden verkostoa.

Perheiden keskeinen haaste arjessa on usein ajankäyttö ja siihen liittyvät ongelmat. Ajankäyttö ja sen jakautuminen perheen kesken vaikuttaa siihen, kuinka perheen arki rytmittyy. Ajan ympärille rakennetaan muun muassa lapsuuden, vanhemmuuden, parisuhteen ja työelämän tapahtumat. Ajankäyttöön liitetään myös usein erilaiset asioiden arvottamiset ja ongelmat. Perheessä täytyy pohtia mihin ja millä perusteilla aikaa käytetään ja riittääkö se kaiken suunnitellun tekemiseen. Ajankäyttö perheessä liittyy lasten hyvinvointiin tai sen horjumiseen monella tavoin. Erilaiset aikakriisit perheessä voivat horjuttaa tätä tasapainoa, kuten uuden perheenjäsenen syntymä, sairastelu, vanhempien väsyminen ja murrosiän mukanaan tuomat muutokset. (Kuivakangas 2002, 43–45.)

Etenkin yksinhuoltajavanhemmille oman ajan saaminen on erityisen merkittävää, koska kasvatusvastuun jakajaa ei arjessa ole. Vapaa-ajalla vanhemmat pystyvät tekemään kokonaisvaltaisen jaksamisensa kannalta tärkeitä asioita; opiskelemaan, matkustelemaan, harrastamaan tai lepäämään. Kahden vanhemman perheissä lasten tukiperheviikonloput mahdollistavat vapaa-ajan viettämisen puolison kanssa ja parisuhteen hoitamisen. Oman lisähaasteen jaksamiselle tuovat erityislapset omine tarpeineen. Kinnunen (2005, 19) toteaa, että arkisten haasteiden kuormittamat vanhemmat jättävät parisuhteen hoitamisen helposti vähemmälle huomiolle, mikä pahimmillaan etäännyttää vanhemmat toisistaan. Vanhempien parisuhteen toimivuus heijastuu koko perheen hyvinvointiin. Oman ajan saaminen antaa vanhemmille voimavaroja ja auttaa jaksamaan arjessa paremmin.

Vornanen (2001) toteaa, että vanhempana jaksamisella on tärkeä merkitys lapsen hyvinvointiin. Solantaus-Simula (2002) ja Leinonen (2003) ovat Halme & Perälän (2014) mukaan todenneet, että vanhemmuuden vahvistamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Vanhempana toimimiseen liittyvät vaikeudet voivat olla merkittäviä riskitekijöitä lapsen hyvinvoinnille. Ne voivat aiheuttaa lapsessa ei-toivottua käyttäytymistä, kehityksellisiä ongelmia, mielenterveysongelmia ja yleistä pahoinvointia. (Halme & Perälä 2014, 216.)

Haastateltujen vanhempien kokemukset vapaaehtoisesta tukiperhetoiminnasta ovat pääasiassa positiivisia. Pelastakaa lapset ry:n järjestämä toiminta on vanhempien mielestä hyvin suunniteltu ja toteutettu. Perheiden yksilölliset tuen tarpeet on huomioitu ja niihin onnistuttu vastaamaan tarkoituksenmukaisella tavalla.

Toimivasta palvelusta ja siihen hakeutumisestaan huolimatta vanhemmat kokevat, että avun hakemiseen liittyy jollain tavalla epäonnistumisen tunteita. Rönkön ym. (2009) mukaan vanhemmat kokevat syyllisyyttä siitä, että eivät pysty vastaamaan eri tahoilta tuleviin vanhemmuuden vaatimuksiin. Omista epämu-kavista tuntemuksista huolimatta hyvään vanhemmuuteen liittyy lapsen hyvinvoinnin ajattelemisen ja avun pyytäminen tarvittaessa. Lapsen hyvinvoinnin turvaaminen edellyttää vanhemmalta oman syyllisyyden, riittämättömyyden ja pel-

kojen kohtaamisen valmiutta. (Mattila 2013, 64.) Vanhempien motiivina tukiperhetoimintaan hakeutumiselle on heikkouksien tunnistamisen lisäksi kuitenkin myös oman vanhemmuuden vahvuuksien tunnistaminen.

Tutkimustuloksista käy ilmi, että tukiperhe on tärkeä osa tuettavien perheiden tukiverkostoa. Monet perheet jäävät syystä tai toisesta ilman luonnollista, sukulaisten ja muiden läheisten tarjoamaa tukiverkostoa. Sukulaiset elävät kaukana toisistaan, tai vanhemmilla on suuri kynnyks pyytää läheisiltä apua arjessa. Vanhemmat kaipaavat toisia aikuisia jakamaan vanhemmuuden ja kasvattamisen haasteita ja iloja. Tukiperheet voivat tarjota tukea vanhempien omille näkemyksille ja tuoda myös uudenlaisia näkökulmia lasten kasvatukseen.

Sosiaalisten verkostojen puute on tavallista tämän päivän lapsiperheiden elämässä. Yhteisöllisyyden puute ja perhekäsityksen moninaiset muutokset näkyvät myös vanhemmuudessa. Naapurustot, suvut ja muut yhteisöt elävät eristäytyneemmin kuin ennen ja tukea antavien sosiaalisten suhteiden luominen työn täyttämässä arkielämässä voi olla hankalaa. (Rönkä & Kinnunen 2002, 5.) Palvelujärjestelmän tulevaisuuden haasteena on kehittää perheiden ja perheitä tukevien verkostojen toimintakulttuuria entistä yhteisöllisempään suuntaan. Verstaistuki ja verkostoituminen voivat tarjota uudenlaisia näkökulmia vanhemmuuden tukemisen toteuttamiseen. (Pohjola 2005, 44–45.) Tukiperheiden yhtenä roolina on tuoda kaivattua yhteisöllisyyttä lasten ja aikuisten elämään, sekä laajentaa perhettä tukevien sosiaalisten suhteiden verkostoa.

Tutkimuksen tulosten perusteella vanhemmat ovat tyytyväisiä tukiperhetoiminnan tämän hetkiseen tilaan. Tuettavat vanhemmat kokevat yhteistyön tukiperheiden kanssa hyvin toimivaksi. Avoin ja luottamuksellinen suhde tukiperheeseen mahdollistaa perheiden keskinäisen yhteydenpidon ja edesauttaa yhteisten pelisääntöjen laatimista. Mieli-erot ja muut ristiriitaiset tilanteet perheet pystyvät melko hyvin selvittämään keskustelemalla keskenään. Perheiden välinen luonteva ja sujuva vuorovaikutus kertoo siitä, että Pelastakaa lapset ry:n tekemä pohjatyö on vanhempien mielestä hyvin toimivan yhteistyön perusta.

Päällimmäisenä toiveena yhteistyön suhteen vanhemmat toivat esille tukisuhteen pysyvyyden. Vanhempien toive tukiperhesuhteen pysyvyydestä asettaa tukiperheenä toimivat perheet pohtimaan kykyään sitoutua toimintaan pitkäkestoisesti. Vaikka tukiperheenä toimiminen on vapaaehtoistoimintaa, siinä kuitenkin muodostetaan tunnesuhteita sekä lasten, että aikuisten välillä. Lapsen identiteetin kehittymisen kannalta pysyvyys ja sitoutuminen ovat tärkeitä. Pysyvyys luo lapselle perusturvallisuuden tunteen ja sen kautta syntyy myös elämän yhtenäisyyden kokemus. (Martsola 2006, 45–46.)

10.2 Luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyömme luotettavuuden arvioinnissa käytämme laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnin kriteerejä. Lähtökohtana luotettavuuden arvioinnissa on tutkija itse, jolloin pääasiallinen lähtökohta on tutkijan subjektiviteetti. Näin ollen luotettavuuden arviointi koskee koko prosessia. Uskottavuus luotettavuuden kriteerinä tarkoittaa sitä, että tutkijan on tarkistettava vastaavatko hänen omat käsityksensä ja tulkintansa tutkittavien käsityksiä aiheesta. Vahvistuvuus kriteerinä taas tarkoittaa sitä, että tehdyt tulkinnat saavat tukea toisista aiheita tarkastelleista tutkimuksista. (Eskola & Suoranta 1999, 211–212.)

Tutkimusetiikan periaatteet voidaan luokitella kolmeen osa-alueeseen: tutkittavien itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen, sekä yksityisyys ja tietosuoja. Itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen ja vahingoittamisen ehkäisemiseen liittyy opinnäytetyöprosessissa muun muassa tutkimuslupien hakeminen ja tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus. (Rauhala & Virokannas 2011, 240–241.)

Tutkimustekstejä ei saa kirjoittaa niin, että niistä voisi tunnistaa yksittäisiä tutkittavia ihmisiä. Aineiston käyttötavoista, käyttäjistä, käyttöajasta, muokkaustavoista ja säilyttämisestä tulee tiedottaa toimintaan osallistujille ennen toiminnan alkamista. (Kuula 2006, 64). Suunnitellessamme haastatteluja pohdimme, miten kerromme haastateltaville heidän tutkimukseen osallistumiseensa liittyvät oikeudet. Varauduimme tarvittaessa esittämään tutkimusluvan. Eettisyyden arvioinnissa pohdimme myös aineistonkeruumenetelmien oikeanlaista ja tarkoituk-

senmukaista käyttämistä, tulosten luotettavuutta ja toimintaan osallistuneiden yksityisyyden suojan säilymistä ja kunnioittamista.

Eettisesti kestävä tutkimus välttää aiheuttamasta vahinkoa tutkittaville, ja pyrkii tuomaan hyötyä muillekin kuin tutkijalle. Tämä periaate koskee niin tietoarvoa kuin tutkimuksen toteuttamista. (Rauhala & Virokannas 2011, 238.)

Tutkimuseettiset kysymykset ja näkökulmat ovat olleet osana koko opinnäytetyöprosessiamme. Tietosuojan ja anonymiteettiin liittyvien kysymysten lisäksi, olemme pohtineet tutkimukseen liittyvää etiikkaa laajemminkin. Alusta asti olemme halunneet opinnäytetyömme kautta olla mukana tuomassa esille ennaltaehkäisevän sosiaalityön merkityksellisyyttä. Sen kautta ajattelimme koko prosessia, ja se oli meille tärkeä lähtökohta opinnäytetyötä suunniteltaessa. Sen lisäksi, että olemme itse kiinnostuneet tukiperhetoiminnasta aiheena ja toimeksiantaja halusi saada tietoa oman työnsä kehittämiseksi. Keskustelemalla aiheesta haastateltavien kanssa, pyrimme selvittämään opinnäytetyömme tarkoituksen ja toteuttamisen etenemisen ennen haastattelujen alkua jokaiselle osallistujalle. Annoimme mahdollisuuden kysyä, mikäli jotain kysyttävää opinnäytetyöhön liittyen ilmeni. Jaoimme jokaiselle osallistujalle yhteystietomme kirjallisesti ja kehoitimme ottamaan yhteyttä, mikäli jokin asia jäi mietityttämään tai jotain jäi ilmaisematta.

Yksityisyyden ja tietosuojan kysymyksiin liittyvät ohjeet siitä, kuinka on varmistettava tutkimukseen osallistuvien anonymiteetti, ovat hieman yksiselitteisempiä, kuin laajemmat eettiset pohdinnat esimerkiksi hyötynäkökulmasta. Koemme, että onnistuimme pohtimaan opinnäytetyömme eettisiä ulottuvuuksia laajasti ja toimimme sen esiin prosessin aikana melko hyvin.

Tutkimusta tehtäessä on syytä kiinnittää huomiota lähteisiin ja niiden luotettavuuteen. Lähteiden aitous, puolueettomuus, riippumattomuus ja alkuperäisyys ovat asioita, jotka on tarpeellista huomioida lähteitä valittaessa. Lähteiden tarjoaman sisällön laadun lisäksi, tutkimuksen kannalta tärkeää on rajata olemassa oleva tieto ja käyttää siitä vain olennaisin. (Mäkinen 2006, 128–132.)

10.2 Jatkotutkimusehdotuksia

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mitä merkitystä tukiperhetoiminnalla on tuettavien perheiden vanhemmille. Tukiperhetoiminnan tutkimista voisi jatkaa usealla eri tavalla. Tukiperhetoiminnan merkitystä voidaan tutkia kohderyhmää vaihtaen, esimerkiksi tuettavien lasten ja tukiperheiden vanhempien tai lasten näkökulmasta.

Tutkimusaineiston analyysivaiheessa kiinnitimme huomiota siihen, että vanhemmat pohtivat tukiperhetoimintaan liittyviä mielikuvia. Haastateltavat viittasivat eri yhteyksissä negatiiviseen mielikuvaan, joka ihmisillä on tukiperhetoiminnasta ja tuettavista perheistä. Useassa haastattelussa nousi esiin ilmauksia, joiden taustalla on ajatus häpeän ja syyllisyyden tunteista. Jatkotutkimuksissa voisi selvittää tarkemmin, kuinka nämä ajatukset nousevat esille ja mistä ne juontavat juurensa.

Jatkotutkimuksen aihe voisi myös olla vuoden 2015 alussa voimaan tulleen sosiaalihuoltolain uudistuksen vaikutukset tukiperhetoimintaan. Lakiuudistus mahdollistaa yhä useamman perheen hakeutumisen toiminnan piiriin. Mielenkiintoista olisi tutkia lisääkö uudistus tukiperhetoimintaan osallistuvien tuettavien perheiden, tai tukiperheiden lukumäärää.

10.4 Oppimisprosessi

Opinnäytetyöprosessin aikana opimme paljon tutkimuksen tekemisestä käytännössä. Aloitimme suunnittelemalla toiminnallista opinnäytetyötä. Suunnittelemamme ryhmätoiminta ei onnistunut osallistujien puutteen vuoksi. Ryhmätoiminnan kariutuminen oli konkreettinen osoitus siitä, että suunnitelmia on oltava tarvittaessa valmis muuttamaan. Eri tutkimusmenetelmien perusteiden tunteminen oli tässä vaiheessa avuksi, kun jouduimme vaihtamaan tutkimusmenetelmää. Tarkempi aikataulutusta ja vielä tarkempi perehtyminen tutkimuksen tekemisen eri vaiheisiin olisi helpottanut opinnäytetyön etenemistä.

Oman haasteensa toi uudenlainen näkökulma tutkimuksen tekemiseen. Haastattelukysymysten muotoileminen, haastateltavien tavoittaminen ja haastattelujen toteuttaminen veivät enemmän aikaa, kun olimme ennakoineet. Alkuvaiheen haasteista selviytyttyämme saimme haastatteluja toteuttaessa kosketuksen siihen tietoon, jota kohti olimme jo opinnäytetyön ideavaiheessa pyrkineet ja huomasimme haastattelun olevan sopiva menetelmä tiedon keräämiseksi. Meillä oli mahdollisuus tämän opinnäytetyön kautta antaa kohderyhmän äänen kuulua ja viedä se välineeksi tukiperhetoiminnan kehittämistyöhön.

Yksi yllättävimmistä havainnoista tutkimusta tehdessä oli, että tukiperhetoiminnasta ei ole kovin paljon saatavilla tietoa kirjojen muodossa. Oli haastavaa löytää monipuolista ja ajankohtaista lähdemateriaalia vapaaehtoisesta tukiperhetoiminnasta. Perheiden ja vanhemmuuden tukeminen liittyy sosiaalialan kirjallisuudessa usein lastensuojelun asiakkuuteen ja sitä kautta sivumainintana tukiperhetoimintaan. Aihetta lähestyttiin useassa teoksessa ongelma- ja huolinäkökulmasta, ei niinkään vanhempien vapaaehtoisesta tuen hakemisesta ja siihen liittyvästä erilaisesta lähestymistavasta.

Aiheen ajankohtaisuus puhututti meitä paljon opinnäytetyöprosessin aikana. Mediassa esillä olleet keskustelut aiheesta vahvistivat käsitystämme ennaltaehkäisevän työn merkityksellisyydestä. Sosiaalihuoltolain muutos on jo nyt tuonut lisää tukiperhehakemuksia. Lain uudistuksen myötä myös perheillä, joilla ei ole lastensuojelun asiakkuutta, on oikeus saada tukiperhepalveluita, jolloin perheiden tilanteen kriisiytyminen lastensuojelun asiakkuutta edellyttäväksi voidaan parhaassa tapauksessa ennaltaehkäistä. (Yle Uutiset 2015.)

Tutkimuksen tekemisen ja ennaltaehkäisevään lastensuojeluun liittyvän teoriatiedon lisäksi olemme opinnäytetyötä tehdessä oppineet paljon uutta sosiaalityön yhteiskunnallisesta merkityksestä. Yhteiskunnallisesti taloustilanne on haastava ja julkisista varoista joudutaan säästämään (Valtiovarainministeriö 2015, 13). Vähentyneet resurssit joudutaan ohjaamaan jo syntyneisiin ongelmiin puuttumiseen ja akuutin hädän lievittämiseen, jolloin ennaltaehkäisevä toiminta jää ainakin julkisten palveluiden osalta helposti säästöjen jalkoihin. Tämä on

varsin ristiriitaista, koska julkisessa keskustelussa kuitenkin toistuvasti mainitaan ennaltaehkäisevän työn merkityksestä ja tarpeellisuudesta.

Opinnäytetyön tekemisen aikana kerätty tieto ja tutkimuksemme tulokset vahvistivat omaa käsitystämme siitä, kuinka tärkeää ennaltaehkäisevä työ on. Opinnäytetyöprosessin aikana keskustelimme paljon keskenämme ja muiden kanssa tutkimuksemme aiheesta. Näiden keskustelujen kautta saimme uuden ja laajemman näkökulman ennaltaehkäisevään työhön. Keskustelujen myötä esiin nousi monia kysymyksiä, joita olisi mielestämme syytä pohtia entistä laajemmin yhteiskunnallisessa keskustelussa. Päälimmäiseksi kysymykseksi jäi, kuinka paljon ennaltaehkäisevään sosiaalityöhön on todellisuudessa mahdollista panostaa ja millaisilla keinoilla.

Lähteet

- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Haarakangas, K. 2011. Voimistava läsnäolo. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Halme, N. & Perälä, M-L. 2014. Lapsiperheiden huolet ja avunsaanti. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 216–226.
- Heino, T. 2014. Lastensuojelun pirullinen tehtävä. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 286–308.
- Helminen, J. 2006. Alkusanat. Tuki lapselle, nuorelle ja vanhemmille. Teoksessa Helminen, J. (toim.) Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Jyväskylä: PS-Kustannus, 7-12.
- Helminen, M-L. & Iso-Heiniemi, M. 1999. Vanhemmuuden roolikartta. Käyttäjän opas. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Helne, T., Julkunen, R., Kajanoja, J., Laitinen-Kuikka, S., Silvasti, T. & Simpura, J. 2003. Sosiaalinen politiikka. Helsinki: WSOY.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hokkanen, L. 2003. Vapaaehtoinen ja vertainen auttaminen. Teoksessa Laitinen, M. & Pohjola, A. (toim.) Sosiaalisen vaihtuvat vastuut. Jyväskylä: PS-Kustannus, 254–270.
- Jokinen, K., Malinen, K., Pirskanen, H., Moilanen, S., Rautakorpi, S., Harju-Veijola, M., Notko, M. & Kuronen, M. 2013. Lapset kertovat perheestä - mitä kuulemme? Teoksessa Reivinen, J. & Vähäkylä, L. Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus Oy, 175–197.
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. (toim.) 2012. Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Kauppi, M. & Rautanen, E. 1997. Oikeus hyvään kotiin. Pelastakaa lapset ry ja suomalainen lastensuojelutyö 1922–1997. Keuruu: Otava.
- Kinnunen, S. 2005. Lapsen kehitykselliset haasteet ja yhteisöllisyys. Teoksessa Salminen, P. (toim.) Yhdessä kasvattamaan. Jyväskylä: PS-kustannus, 15–30.
- Korhonen, A. (toim.) 2005. Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja. Helsinki: Eri-työshuoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry.
- Kuivakangas, J. 2002. Lähtökohtia lasten pahoinvoinnin tarkasteluun. Teoksessa Rönkä, A. & Kinnunen, U. (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Jyväskylä: PS-Kustannus, 30–50.
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

- Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. 2014. Johdanto. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 13–22.
- Lindqvist, U. (toim.) 2008. Varhainen tuki - kohti hyviä käytäntöjä. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto, Oppaita ja työkirjoja 2008:7. Helsinki: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus_ ja_ kasva tus/vanhemmuuden_kaari/ 5.3.2015.
- Martsola, R. 2006. Lapsiaikuisia ja aikuislapsia. Teoksessa Hermanson, E. & Martsola, R. (toim.) Aikuinen vanhemmuus. Katoavan kasvatuksen jäljillä. Helsinki: Kirjapaja Oy. 37–48.
- Mattila, K-P. 2013. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Miettinen, E., Ojala, L. & Tuohineva, A. 2012. ”Hienoo, että tämmöinen on keksitty!”: Tukiperhetoiminnan merkityksiä perheiden voimaantumiseksi Ylä-Savon SOTE:n alueella. Savonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
<https://www.theseus.fi/handle/10024/46023>. 15.10.2015.
- Mykkänen-Hänninen, R. 2007. Vapaaehtoistyön rajapinnoilla. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.
- Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi.
- Niemi, O. 2011. Tukea perheeltä perheelle. Tukiperhetoiminnan tarkastelua lastensuojelun vapaaehtoistyönä tukiperheiden näkökulmasta tukiperhekyselyn pohjalta. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Pro gradu. <https://tampub.uta.fi/handle/10024/82266>. 15.10.2015.
- Oikeusministeriö, 2015. Finlex. Uutiset. <https://www.finlex.fi/fi/uutiset/3033.9.2015>.
- Pelastakaa lapset ry 2015a.
<http://www.pelastakaalapset.fi/toiminta/lastensuojelutuo/tukiperhetoiminta/tuettavat-perheet/>. 5.3.2015.
- Pelastakaa lapset ry 2015b.
<http://www.pelastakaalapset.fi/toiminta/lastensuojelutyo/tukiperhetoiminta/ryhdy-tukiperheeksi/> 5.3.2015.
- Pelastakaa lapset ry 2015c.
<http://www.pelastakaalapset.fi/toiminta/lastensuojelutyo/tukiperhetoiminta/> 3.3.2015.
- Pelastakaa lapset ry 2015d. <http://www.pelastakaalapset.fi/toiminta/> 2.3.2015.
- Pelastakaa lapset 2015e. <http://www.pelastakaalapset.fi/jarjesto/keita-me- olemme/> 5.3.2015.
- Pelastakaa lapset ry 2015f.
<http://www.pelastakaalapset.fi/toiminta/lastensuojelutyo/> 2.3.2015.
- Pelastakaa lapset ry, 2007. https://pelastakaalapset-fi-bin.directo.fi/@Bin/79e27d1399e897a4bdf75c8937e67cdd/1425295719/application/pdf/538185/Tukiperhetoiminta_raportti%20%28Paula%20Marjomaa%29.pdf. 2.3.2015.
- Perälä, M-L., Halme, N. & Kanste, O. 2014. Lapsiperheiden kokemus palvelujen saatavuudesta ja tuen riittävydestä. Teoksessa Lammi- Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 228–239.

- Pohjola, K. 2005. Perhe ja lapsen perhe. Teoksessa Reijonen, M. (toim.) *Voimaa perhetyöhön. Arjen tuki ja ammatilliset verkostot*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 43–60.
- Poikkeus, A-M., Laakso, M-L., Aro, T., Eklund, K., Katajamäki, J. & Lajunen, K. 2002. Vanhemmat kouluun. Tukitoimintaa vilkkaiden lasten perheille. Teoksessa Rönkä, A. & Kinnunen, U. (toim.) *Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 159–187.
- Raijas, A. 2011. Arjen hyvinvointi. Teoksessa Saari, J. (toim.) *Hyvinvointi - suomalaisen yhteiskunnan perusta*. Helsinki: Oy Yliopistokustannus, 243–263.
- Rauhala, P. & Virokannas, E. 2011. Sosiaalityön tutkimuksen etiikka, opettaminen ja tietoarvo. Teoksessa Pehkonen, A. & Väänänen-Fomin, M. (toim.) *Sosiaalityön arvot ja etiikka*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 235–273.
- Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) 2010. *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino.
- Rönkkö, L. & Rytkönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro.
- Rönkä, A. & Kinnunen, U. 2002. Johdanto. Teoksessa Rönkä, A. & Kinnunen, U. *Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 4–10.
- Rönkä, A., Malinen, K., Sevon, E., Kinnunen, U., Poikonen, P-L. & Lämsä, T. 2009. Arki elämänalueiden leikkauspisteessä: johtopäätökset ja ehdotuksia perheiden arjen tukemiseksi. Teoksessa Rönkä, A., Malinen, K., & Lämsä, T. *Perhe-elämän paletti - vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa*. Juva: PS-Kustannus, 273–295.
- Saari, J., 2011. Hyvinvoinnin kentät. Teoksessa Saari, J. (toim.) *Hyvinvointi - suomalaisen yhteiskunnan perusta*. Helsinki: Oy Yliopistokustannus, 33–78.
- Salmi, M. & Lammi- Taskula, J. 2014. Työn ja perheen yhteensovittaminen hyvinvoinnin tekijänä. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 38–51.
- Salmi, M., Lammi-Taskula, J. & Sauli, H. 2014. Lapsiperheiden toimeentulo. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 82–104.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2013. Toimeentulotuki. Opas toimeentulotukilain soveltajille. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2013:4. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Tapola-Tuohikumpu, S. 2005. Positiivisella diskriminaatiolla varhaista tukea. Helsingin kaupungin sosiaaliviraston positiivisen diskriminaation hankekokonaisuuden (2001–2004) loppuraportti. Soccan ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja 3/2005. Helsinki: Socca.
- Taskinen, S. 2012. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2015a. Lastensuojelun käsikirja. Lastensuojelun arvot ja periaatteet. Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun periaatteet 1–7. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-arvot-ja-periaatteet#otsikko2>. 1.10.2015.

- Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2015b. Lastensuojelun käsikirja. <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/ehkaiseva-lastensuojelu/ehkaisevan-lastensuojelun-tavoitteet-ja-periaatteet/erityinen-tuki> 2.3.2015.
- Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2015c. Lastensuojelun käsikirja. <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/ehkaiseva-lastensuojelu/ehkaisevan-lastensuojelun-tavoitteet-ja-periaatteet/varhainen-asioihin-puuttuminen> 2.3.2015.
- Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2015d. <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/ehkaiseva-lastensuojelu/ehkaisevan-lastensuojelun-tavoitteet-ja-periaatteet/vanhempien-ja-huoltajien-tukeminen> 2.3.2015.
- Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2015e. <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/tukihenkilot-ja-perheet/tukiperheet> 7.7.2015.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Unicef 2015. Yleissopimus lasten oikeuksista. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/> 18.9.2015.
- Vainikainen, J. 2015. Sosiaaliohjaaja, Pelastakaa lapset ry Itä-Suomen aluetoimisto, palaverimuistiinpanot 23.3.2015.
- Valtiovarainministeriö 2015. Taloudellinen katsaus syksy 2015. Valtiovarainministeriön julkaisuja 32a/2015. Helsinki: Valtiovarainministeriö.
- Wikström, G. & Salminen, P. 2005. Hyvä kasvatus on yhteiskunnan rakentamisen kulmakivi. Teoksessa Salminen, P. (toim.) Yhdessä kasvattamaan. Kohti välittämisen toimintakulttuuria. Jyväskylä: PS-Kustannus, 7–12.
- Vornanen, R. 2001. Lasten hyvinvointi. Teoksessa Törrönen, M. (toim.) Lapsuuden hyvinvointi - yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Helsinki: Pelastakaa lapset ry, 20–39.
- Vuorinen, M., Särkelä, R., Perälähti, A., Peltosalmi, J. & Londen, P. 2004. Paikansa pitävät- Sosiaali- ja terveysjärjestöt paikallisina toimijoina. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Yle Uutiset, 2015. Helsingissä liian vähän tukiperheitä- lapset joutuvat jonon jatkoksi. http://yle.fi/uutiset/helsingissa_liian_vahan_tukiperheitaa_lapset_joutuvat_jonon_jatkoksi/8189884?ref=leiki-uu. 30.7.2015.

OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTOSOPIMUS

Toimeksiantaja	
Organisaation nimi:	Pelastakaa lapset ry, Joensuun alue toimisto
Toimeksiantajan edustaja:	Jaana Vainikainen, Jaana Tuupanen *
Osoite:	Kauppakatu 25 C, 4 kerros, 00100 JOENSUU
Puhelinnumero:	010 8435208 (Tuupanen) 010 8435185 (Vainikainen)
Sähköposti:	etunimi.sukunimi@pelastakaa lapset.fi *

Opiskelijan/opiskelijoiden tiedot	
Koulutusohjelma:	Sosiaalialan koulutusohjelma
Opiskelijanumero(t) ja nimi(et):	Minna Heinonen 1200064 / Marja Ihanus 1200069
Puhelinnumero:	
Sähköposti:	

Toimeksiannon kuvaus	
Aihe	Tukiperhe toiminnan merkitys tuettavien perheiden vanhemmille
Toteutusmuoto	Toiminnallinen opinnäytetyö
Aikataulu	Opinnäytetyö valmis lokakuussa 2015
Kustannusarvio ja kustannusvastuu	Kustannukset 150 euroa. Kustannusvastuussa Pelastakaa lapset ry.

Toimeksiantajan sitoumukset	
Kokoonnutumistila, kutsukirjeiden lähettäminen, kulut.	

Opiskelijan sitoumukset	
Ryhmittöiminnan ohjaaminen, raportti, vastuovelvollisuus.	

Opinnäytetyön ohjaus Karelia-amk:ssa	
Ohjaaja(t):	Sari Johansson Riitta Dal Maso

Opinnäytetyön julkisuus	
Opinnäytetyö on julkinen asiakirja ja se voidaan julkaista Theseus-verkkokirjastossa.	

Allekirjoitukset	
Päiväys 10.3.2015	Opiskelijan allekirjoitus ja nimenselvitys MINNA HEINONEN
Päiväys 17.3.2015	Toimeksiantajan edustajan allekirjoitus ja nimenselvitys Anne-Maria Saaristo, Anne-Maria Saaristo
Päiväys 11.3.2015	Opinnäytetyön ohjaajan allekirjoitus ja nimenselvitys Riitta Dal Maso

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Hakijan/hakijoiden nimi/ nimet Maga Ihanus / Minna Heinonen		Puhelin IHANUS, HEINONEN
Osoite Ihanus, / Heinonen		
Sähköpostiosoite		
Oppilaitos ☐ yliopisto	☐ muu korkeakoulu	☐ keskiasteen / ammatillinen koulu
☒ ammattikorkeakoulu	☐ muu oppilaitos	☐ muu taustayhteisö
Oppi- / tutkimuslaitoksen nimi ja yhteystiedot Karelia-ammattikorkeakoulu, Tikkarinne 9, 80200 Joensuu / (013) 260 600		
Tutkimuksen ohjaaja/vastuhenkilö oppi-/tutkimuslaitoksessa Riitta Dal Maso		Puhelin 040 5120362
Oppiarvo / ammatti Lic.phil. lehtori		
Tutkimuksen nimi Tukiperhe toiminnan merkitys tuettavien perheiden vanhemmille.		
Tutkimuksen aihe lyhyesti kuvattuna Ryhmätoiminnan (3x) avulla toiminnallisia menetelmiä hyödyntäen kerätä palautetta ja tärkeitä vapaaehtoisesta tukiperhe toiminnasta tuettavien perheiden vanhemmilta.		
Tutkimuksen kohderyhmä Vapaaehtoisen tukiperhe toiminnan tuettavien perheiden vanhemmat. x varsinainen tutkimussuunnitelma liitteenä		
Tutkimussuunnitelman hyväksymispäivämäärä oppi-/tutkimuslaitoksessa 13.3.2015		
tutkimuksen tyyppi ☐ väitöskirja ☐ lisensiaattitutkimus ☐ Pro Gradu		
☒ ammatillinen opinnäyte ☐ muu opinnäyte ☐ muu, mikä		
Pääasiallinen tutkimustapa/ - menetelmä ☐ kysely ☒ haastattelut ☐ asiakirja- tai tilastoanalyysi		
☐ koeasetelma ☒ havainnointi ☒ muu, mikä toiminnalliset menetelmät		
Aineiston suunniteltu keruu-aika alkaa 15.4.2015	päättyy 29.4.2015	tutkimuksen arvioitu valmistusaika lokakuu 2015
Tarvittavat salassa pidettävät asiakirjatiedot, mitä tietoja ja mistä Salassa pidettävänä tietoa ei käsitellä. Yhteydenotot (kutsukirje ryhmään) toimitetaan Pelan yhteyshenkilöiden kautta. Ryhmässä ei kerätä henkilö-tietoja, taustatiedoiksi kysytään osallistujan ikä, sukupuoli ja montako lasta tukiperhe toiminnan piirissä. Taustatiedot esitetään yhteenvetona, ei yksilöiden.		
Muut tutkimuksessa käytettävät tiedot kuten haastatteluin ja kyselyin saatavat tiedot, mallit yhteydenottokirjeistä ja suostumusasiakirjoista liitteeksi Yhteydenottokirje suunnitelman liitteenä.		

Pelastakaa Lapset - Rädda Barnen

Tutkimusaineiston suojaus, missä säilytetään, ATK:lla käsiteltävän aineiston suojaustapa (mahdollisesti käyttäjätunnukset, salasanaat yms.)
 Ryhmissä tuotettu materiaali toimitetaan Pelastakaa Lapset ry:n Joensuun aluetoimistoon edelleen arkistoitavaksi tai hävitettäväksi.

Tunnistetiedot
 Ei kerätä. tunnistetiedot säilytetään ja analysoidaan

Perustelut tunnistetietojen säilyttämiselle
 -

Tutkimusrekisterin hävittäminen
 kaikki tunnistetiedot hävitetään

Tutkimusrekisterin arkistointi
 ilman tunnistetietoja
 tunnistetiedoin arkistolaisa tarkoitetun viranomaisen aineistona arkistolain säännösten nojalla arkistonmuodostussuunnitelman mukaisesti
 tunnistetiedoin kansallisarkiston luvalla

Arvioitu Pelastakaa Lapset ry:n työpanos ja aiheutuvat kustannukset järjestölle
 Tilojen järjestäminen, kutsukirjeiden lähettäminen, arvioidut kustannukset 150 euroa.

sitoumukset
 Minä allekirjoittanut vakuutan noudattavani sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeudesta annetun lain 14 §:ssä säädettyä asiakirjasalaisuutta sekä saman lain 15 §:ssä säädettyä vaitiovelvollisuutta ja hyväksikäyttökieltoa niiden tietojen osalta, jotka olen saanut tehdessäni tutkimusta Pelastakaa Lapset ry:ssä.

Hakija sitoutuu lisäksi luovuttamaan yhden kappaleen valmistuneesta tutkimuksesta Pelastakaa Lapset ry:n keskuksimiston kirjastoon.

Allekirjoitukset salassa pidettäviä tietoja käsitteleviltä henkilöiltä		
paikka ja pvm Joensuu 10.3.2015	allekirjoitus ja nimenselvennys Marja Tharus	henkilötunnus
paikka ja pvm Joensuu 10.3.2015	allekirjoitus ja nimenselvennys Minna Heinonen	henkilötunnus
paikka ja pvm	allekirjoitus ja nimenselvennys	henkilötunnus

paikka ja pvm
Joensuu 10.3.2015

hakijan allekirjoitus ja nimenselvennys
Marja Tharus, Minna Heinonen

Päätös
 tutkimuslupa hyväksytty
 tutkimuslupa hylätty

Mahdolliset lisäehdot:

Yhteyshenkilö Pelastakaa Lapset ry:ssä
 Jaana Tuuponen ja Jaana Vanhinen

paikka ja pvm Helsinki 31.3.2015

päättäjien allekirjoitukset ja nimenselvennykset
 Hanna Markkula-Kivisilta, Tiina Tammi

Jakelu
 hakijalle
 Pelastakaa Lapset ry:n yhteyshenkilöille

Liitteet
 Tutkimussuunnitelma

Haastattelurunko teemahaastattelulle

Taustatiedot

- Sukupuoli?
- Ikä?
- Tukiperheessä käyvien lasten lukumäärä ja ikä?
- Mikä sai sinut lähtemään mukaan tukiperhetoimintaan?

Mitä merkitystä tukiperhetoiminnalla on sinulle vanhempana?

- Mitkä asiat ovat merkityksellisimpiä?
- Kaikkein merkityksellisin? Miksi?

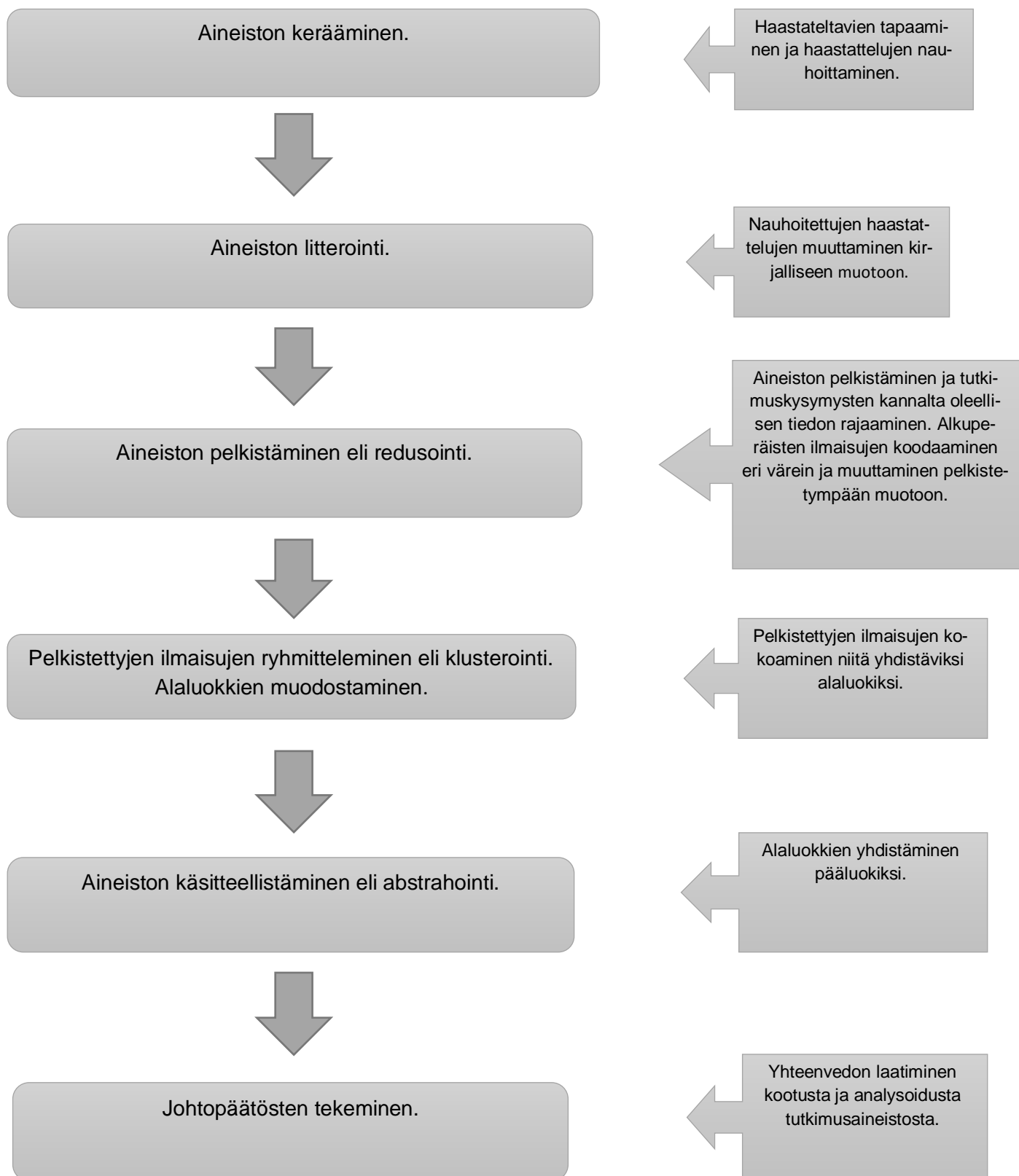
Millaisia kokemuksia sinulla vanhempana on tukiperhetoiminnassa mukana olemisesta?

- Mitä tunteita on herännyt lapsen tukiperhetoiminnassa mukana olemisesta?
- Positiiviset/negatiiviset?
- Onko joku kokemasi tunne ollut yllättävä? Miksi?

Millaisia toiveita sinulla on yhteistyöstä tukiperheen kanssa?

- Millaisena näet tukiperheen roolin/tehtävän?
- Mitä kehitettävää tukiperhetoiminnassa mielestäsi on?

Aineistolähtöisen sisällönanalyysin analyysipolku

Esimerkki analyysin etenemisestä:

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Pääloukka
<p><i>"Onhan se tukiperhekin semmoinen osakasvattaja tavallaan. Myöskin tukena siinä kasvatusstyössä."</i></p> <p><i>"Tuli semmoinen, että ei enää kaksistaan pärjätä. Lapsen isä asuu toisella paikkakunnalla ja oli aika harvoin auttamassa."</i></p>	<p>Tukiperheellä on oma tärkeä rooli lapsen kasvattajana.</p> <p>Yksinhuoltajalle mahdollisuus saada tukea lapsen kasvattamiseen.</p>	Kasvatuskumppanuus	Vanhemmuuden tukeminen
<p><i>"Lepo. Jotenkin sitä unta ja lepoa ja sitä, että ei ole pakko tehdä mitään jos ei halua. Se on ehkä se tärkein. Saa vain olla."</i></p> <p><i>"Silloin ei siivota, eikä mennä töihin. Silloin ei todellakaan kotihommia. Käydäänpähän elokuvissa tai syömässä tai jotain."</i></p>	<p>Mahdollisuus levätä ja vapaus vastuusta.</p> <p>Mahdollisuus yhteiseen aikaan puolisoitten kesken.</p>	<p>Vanhempien oma aika</p> <p>Parisuhteen hoitaminen</p>	Perheen hyvinvointi
<p><i>"Itselle tärkeää, kun lapsella ei ole ollut isovanhempia, niin tukiperheen kautta saanut varasukulaisia, aikuisten piiri on kasvanut."</i></p> <p><i>"Lapsella ei ole paljon kavereita, siellä tukiperheessä ne lapset on olleet lapselle tärkeitä, että saa vertaista seuraa, jotka ei kiusaa."</i></p> <p><i>"Nytkin on mökkireissua tiedossa ja kaikkee semmosta. Enhän minä pysty sellaista tarjoamaan."</i></p> <p><i>"Olen tosi mielissäni, että me saatiin niin erilainen perhe, kuin mitä itse ollaan. Että lapset saa vähän laajemmin nähdä asioita."</i></p>	<p>Lapsi saanut lisää tärkeitä ja turvallisia aikuisia lähelleen.</p> <p>Lapsi on saanut vertaisiaan ystäviä.</p> <p>Lapsille mahdollisuus kokemuksiin, joita vanhemmilla ei ole resursseja tarjota.</p>	<p>Sosiaalisten verkostojen lisääntyminen</p> <p>Lapsen kokemusmaailman laajentuminen uusien ihmisten myötä</p>	Perheen tukiverkoston laajentuminen